N°. 31. Donderdag 13 October 1904. 4de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

Een Inteekenbiljet voor het lidmaatschap vindt men op de 2de pag. van het Bijblad.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen:

Achttiende Algemeene Nederlandsche Zendingsconferentie.

Vrijdag 28 October 1904, des morgens te 10½ ure, in het lokaal „Bellevue", Leidsche-Kade — Amsterdam.

Agenda:

1. De prediking van den Christus in het midden der Mohammedanen. In te leiden door Zendeling H. van der Spiegel.

Stellingen:

I. De kennis van het wezen der Mohammedanen is onmisbaar.

II. Het getuigenis van den Christus is noodzakelijk.

III. De prediking in haar ruimste beteekenis is des Christens voornaamste factor.

2. Eenheid in het werk der Zending (samenwerking, samenvoeging, samensmelting). In te leiden door Dr. H. M. van Nes. 's-Gravenhage.

Stellingen:

I. Bij onzen zendingsarbeid moet het belang van Indië op den voorgrond staan; niet dat van onze vereenigingen en kringen. Ware dit steeds bedacht, dan zouden onze krachten minder versnipperd zijn, zoowel hier als in de koloniën.

II. Deze versnippering heeft ten gevolge, dat wij tegen den tegenwoordigen toestand op het arbeidsveld niet zijn opgewassen. De noodzakelijke concentratie is alleen door samenwerking te verkrijgen,

III. Samenvoeging, allereerst tot het verkrijgen eener gemeenschappelijke opleiding, door velen gewenscht, is aan te bevelen op paedagogischen en moreelen, voor de toekomst ook op financieelen grond.

IV. Tot samensmelting, moeilijk door de historie en door onzen volksaard, kan misschien de tegenwoordige beweging voor kerkelijke zending den weg wijzen, mits gewaakt worde tegen nog verdere versnippering.

Week-Overzicht.

De minister van koloniën heeft nu ook de beide westindische begrootingen aan de Tweede Kamer ingediend.

Wat Curaçao aangaat, wijst het definitief ontwerp, zooals het hier aan het departement nader is uitgewerkt, een totaal van f 793,969.73 aan uitgaven en van f 497,496.71 aan ontvangsten aan, zoodat de bijdrage uit 's Rijks schatkist op f 296,473.02 of f 11,377.68 lager dan ten vorigen jare is geraamd.

Voorloopig ten minste, wijl twee memorieposten op deze begrooting voorkomen voor posten, door den Kolonialen Raad verworpen, ten onrechte onzes onziens vooral wat betreft den voor Sint Eustatius noodig geachten steiger. De minister, heeft dezen post, op advies van den gouverneur weder op de begrooting gebracht, voorloopig voor memorie, in afwachting van het advies van den nieuw opgetreden directeur van openbare werken, Fauel, omtrent de beste wijze van uitvoering van het werk en de daaraan verbonden kosten.

Een andere memorie-post werd uitgetrokken voor detacheering naar Nederland van ondergeschikte ambtenaren, waarover in de kolonie heel wat te doen is geweest, maar de door den gouverneur voor de districtsmeesters voorgestelde tractementsverhooging, door den Kolonialen Raad verworpen en waarvoor de heer J. H. J. Hamelberg alhier in een ingezonden schrijven aan de *Amigoe* (voorkomende in het nummer van den 10den September ll.) een lans brak met het oog op het groot belang van een deugdelijk districtsbestuur voor de plattelanders, heeft de minister gemeend niet meer op de begrooting te moeten brengen.

Heeft de minister voor Curaçao gemeend verder te moeten gaan, dan de mokkende Koloniale Raad onder de gegeven omstandigheden oirbaar achtte, de surinaamsche begrooting, zooals die door de paramaribosche Koloniale Staten werd aangenomen, heeft met het snoeimes kennis gemaakt.

Tegenover een raming aan gewone inkomsten van f 2,307.980 staat eene van f 2,808.662,36½ aan gewone uitgaven, zoodat het subsidie op f 500.682,36½ of f 24.830,22 lager dan voor het loopende dienstjaar kan worden geschat

Onder de, door den minister noodig geachte uitgaven zal men te Paramaribo eenige posten missen, zooals die voor verbetering van de Picornekreek en andere meer.

Den memoriepost voor wetenschappelijk onderzoek van Suriname, kon de minister gerustelijk doen wegvallen, na advies der betrekkelijke Commissie, die bedoelden post onnoodig achtte, omdat, wanneer de expeditie, die in dit jaar naar de brongebieden van de Tapanahony- en Surinamerivieren wordt ondernomen, haar taak heeft volbracht, het doel bereikt zal zijn, waarvoor de tot dusver verleende subsidies hebben moeten strekken. Dan toch zal, met uitzondering van den driehoek Wilhelmina-keten, Acarai-gebergte en Coroni, aan een verkenning waarvan, om de hooge kosten, vooralsnog niet te denken valt, de op de kaart van Suriname voorkomende witte vlek »onbekende wildernis« geheel verdwenen zijn.

Nu we 't toch over onze West hebben, kunnen we niet nalaten melding te maken van een ons geworden opmerking, naar aanleiding van onze gissing, dat de heer de Jong van Beek en Donk voor de retourreis naar Curaçao den weg over New-York zou hebben gekozen voor 'n uitstapje naar de World's Fair te St. Louis.

Der geachte inzendster, die zich daardoor pijnlijk getroffen voelde in de wetenschap, dat de familie de Jong hare kinderen op Curaçao had achtergelaten, verzoeken, wij, ons te mogen veroorloven er op te wijzen, dat het de heer de Jong was, die tijdens de voorbereidende maatregelen voor de Louisiana Purchase Exhibition« het advies der »Curaçaosche Maatschappij« inwon over de wenschelijkheid al of niet voor de kolonie om aan de tentoonstelling deel te nemen.

In een buitengewone algemeene algemeene vergadering van genoemde Maatschappij werd besloten tegen bedoelde deelneming te adviseeren, maar ten duidelijkste was toch o. i. gebleken hoe de heer de Jong zich voor die zaak interesseerde in het belang der, door hem voorgestane kolonie.

Zou het nu zoo iets vreemds wezen, dat de heer de Jong, zijn kinderen in goede handen wetend, van de gelegenheid gebruik had willen maken om, met de resultaten der jongste Curacaosche tentoonstelling nog voor oogen, zelf eens te gaan kijken, of Curaçao niet zou kunnen mededingen met omringende koloniën, of van het dààr geziene voordeel te trekken voor de kolonie, die in hem een belangstellend bestuurder heeft gevonden?

Wij zouden dit alles ook in ons vorig overzicht hebben kunnen opnemen, en daardoor zeker ook den pijnlijken indruk hebben voorkomen, die onze opmerking zeer tegen de bedoeling in heeft gemaakt.

Maar 'n overzicht leent zich niet altijd tot breede bespiegelingen. Er is dikwerf zooveel aan de hand.

Zoo zou bijvoorbeeld het bericht, dat luitenant-kolonel van Daalen door den nieuwen gouverneur-generaal de zending van overste van Daalen naar Bandjermasin ter voorlichting van den resident der Zuider Oosterafdeeling van Borneo werd gesteld, aanleiding kunnen geven tot heel wat commentaren. Wij wagen ons echter ten deze liever heelemaal niet daaraan en wachten af, wat de mailbladen ons zullen mededeelen. Dat de boel in de Zuider Ooster zoo'n beetje in het honderd is geloopen, weten we al lang, maar op Atjeh heeft men toch ook nog, en nu misschien vooral, van Heutsz-mannen noodig?

Eindelijk heeft dan de grensregeling tusschen Portugeesch- en Nederlandsch-Timor haar beslag bekregen. Volgens de *Times* is daarmeê een bron van voortdurende verwikkelingen tusschen beide landen weggenomen.

Uit de pers. Verkeerd gezien, *Standaard*. — Gajoelanden. *Nieuwe Crt*. van 3 October. — Een stapje verder op den goeden weg, id. van 8 October

In de *Standaard* van den 3en dezer komt onder het hoofd »Verkeerd gezien" een merkwaardig artikel voor, waaruit we tot ons genoegen ontwaarden, dat het blad tot het inzicht is gekomen, dat er nog iets anders is dan de zending in Indië alléén, die de belangstelling van Nederland verdient.

Men zal zich herinneren dat wij herhaaldelijk onze bevreemding hebben te kennen gegeven over het feit, dat de *Standaard*, een hoofdorgaan voor een der regeeringspartijen, zich zoo weinig laat gelegen zijn aan de koloniale vraagstukken van den dag. Het blad geeft hiervan de volgende verklaring:

Thans weet men in onze kringen van onze koloniale aangelegenheden zoo goed als niets af. Bijna alle stukken over Indie komen van andere zijde. Prof. van den Bergh maakt zeer zeker een gelukkige uitzondering, en onlangs liet ook Mr. Fokkens zich hooren. Maar de breede schare van indische specialiteiten staat toch beslist aan de overzij."

Deze verklaring komt ons op zijn zijn zachtst genomen hoogst zonderling voor, in verband met de opmerking van de *Standaard* zelve, nog zeer onlangs, dat tot nu toe van geen partij-oppositie in koloniale aangelegenheden was gebleken.

Juist op koloniaal gebied, waar van waardeering voor een ieders streven om tot den opbouw der kolonie zijn steentje bij te dragen sprake kan en moet zijn, kan die ideale neutraliteit worden betracht, welke de samenwerking van allen, die het met de kolonie goed meenen, mogelijk maakt.

Ware het nu de zuivere drang tot medewerking aan dat éène, groote doel, de koloniën te maken tot dat, wat wij er met onze ondervinding en uit een gevoel van dankbaarheid van kunnen en moeten maken, dan zouden wij zeer zeker dit *Standaard*-artikel met onverdeelde vreugde hebben begroet.

Maar al te duidelijk blijkt evenwel daaruit, dat nog steeds de zending hoofdzaak blijft, terwijl enkel en alleen als middel om dat éénige doel te bevorderen, nu 'n aansporing tot christelijke kringen wordt gericht, om zich meer dan tot nu toe het geval was op de ambtenaarswereld in Indië te werpen, opdat deze »allengs een aanbeveling voor de waardij der christelijke wereld- en levensbeschouwing en van het christelijk Nederland worde.«

Een middel dus, dat strijd tegen, en verkleining van de factoren, waarmede samenwerking behoort te worden gezocht in zijn schild voert.

Wil men 'n staaltje van die verkleining hooren?

»En daar het nu een notoir feit is, dat zoowel de commercieele als de ambtenaarskring op Java grootendeels uit personen bestaat, die zich om religie zoo goed als niet bekreunen, een weinig verheffenden levenstoon voeren, en den standaard van het ethische leven niet zeer hoog houden, kan het niet anders of een Javaan ontvangt van den christelijken godsdienst een beschamenden indruk.«

We zouden dit 'n notoiren leugen kunnen noemen, ware het niet dat de gulle bekentenis van het blad, dat »men in onze kringen van onze koloniale aangelegenheden zoo goed als niets af« weet, ons noodzaakt te spreken van 'n onbewuste onwaarheid, als middel tot zelf-verheffing gebezigd.

Zeer terecht plaatste het blad de woorden »Verkeerd gezien« boven zijn artikel, dat slechts bereiken kan twist en tweedracht te zaaien, dáár, waar eendracht 'n levensvoorwaarde is.

Wat we van 'n streven, als door de *Standaard* vooropgesteld, te wachten hebben, laat ons Orang Betawie in de *Tijd* reeds zien, die nu reeds voor »onze menschen« een program van actie heeft opgesteld voor de aanstaande ge-

---

FEUILLETON.

De Hechtste Band.

Naar het Engelsch door N. v. Z.

Hoofdstuk III.

»Bibi Jahans zendt hare heilgroeten (*salaam*); zij is ongesteld en laat vragen, of de kleine jongen haar van middag mag komen bezoeken.»

De man, die deze boodschap overbracht, stond, door het scherpe morgenlicht beschenen, voor het huis der Jahans; een oude inlander, die, in zonderlinge navolging van de uniform der gouvernements-politieagenten, opgetuigd was met een rooden sjerp, een tulband van dezelfde kleur en een koperen onderscheidingsteeken. Paul, die hem goed kende, kwam dadelijk uit het huis naar hem toe loopen.

»Ik zal komen, — ik zal komen,» riep hij met zijn schel stemmetje, want hij ging graag naar het witte huis bij de rivier, waar zijn over-grootmoeder hem inlandsch speelgoed en lekkers gaf, en hem naar de wallen van het fort liet wandelen en met de priesters van den tempel praten.

»Wel!» riep mevrouw Jahans uit de voor-galerij, waar zij bezig was het voeder voor de geiten en de vogels af te wegen, — »wat is er, Piru Lal?»

De man herhaalde de boodschap, terwijl het kind hem bij de hand hield.

»Hij kan pas laat komen», antwoordde mevrouw Jahans op knorrigen, luiden toon. Het hinderde haar aan die oproepingen te moeten gehoorzamen, maar zij durfde toch niet weigeren. »Wat scheelt haar?» vroeg zij hoopvol, terwijl zij, met een tinnen lepel zwaaiende, tot bij de stoep kwam.

»Zij heeft weer koorts. Zij begint oud en zwak te worden».

»Ja, dat is zoo — wij kunnen niet altijd jong blijven. Ga, zeg maar, dat de kleine jongen komen zal, maar niet voordat de lucht wat afgekoeld is». Zij beduidde den man door een beweging van haar lepel, dat hij weg kon gaan en toen zij zich omkeerde, ontmoette zij haar dochter, die uit het huis uit kwam slenteren. »O, ben jij daar Una! Paul moet van avond weer bij de oude vrouw (bhurya) komen. Zij laat hem tegenwoordig telkens roepen. In ieder geval is 't beter, dan dat zij zelve hier komt. Piru Lal bracht de boodschap en hij zeide, dat zij weer koorts heeft. Zij is den laatsten tijd dikwijls ziek. Ik denk, dat zij opium gebruikt, — dat afschuwelijk goed!»

»Wel mogelijk», zeide Una onverschillig. »Ik zal zorgen, dat Paul zijn beste pak aankrijgt en zijn nieuwen hoed opzet».

»Een rozenkrans en een *dhoti* zouden meer naar haar zin zijn», zeide mevrouw Jahans lachend.

»Dat weet ik wel, en *ik* zorg juist altijd, dat hij er echt engelsch uitziet, als hij naar haar toe gaat! Ik wou, dat zij hem niet meer liet roepen; doch daar is niets aan te doen." Daarom moest Paul, volgens het begrip zijner moeder, er zoo Europeesch mogelijk uitzien, (d.w.z, uitgedost in 't rood fluweel, met koperen knoopen en een paar glacé handschoenen, die 't kind van zijn handen trok, zoodra hij uit haar gezicht was), en met zijn gewone gevolg: baboe, pony en staljongen, reed hij den stoffigen weg op, die naar de rivier toe, zacht-hellend afliep.

Het erf van Bibi Jahans was dicht begroeid, een menigte vruchtboomen dienden als een scherm voor het huis tegen wind en inkijk. De oude vrouw lag in de voorgalerij in een hangmat tusschen goor-witte kussens; zij trachtte een turksche pijp te rooken, maar eigenlijk ontbraken haar kracht en lust om iets te doen. Haar oogen stonden dof en lusteloos, en haar huid voelde droog en brandend aan, toen zij hare handen op het hoofdje van het kind legde.

»*Salaam*, kleintje,« zeide zij, den jongen naar zich toehalende, »je overgrootmoeder is erg ziek, maar je bijzijn zal haar goed doen. Ga hier naast mij zitten, op den rand van mijn rustbed, en vertel mij van alles wat je alzoo gedaan hebt. Gaat maar heen», riep zij de baboe en den staljongen toe, »in de bijgebouwen kunt ge met de bedienden gaan rooken en jij ook Piru Lal«, tot den ouden boodschaplooper, die altijd bij zijne meesteres de wacht hield, »ik zal je later wel weer roepen.«

Paul zette zich op den rand der beweeglijke legerstede en liet zijn beenen bengelen, terwijl zijn overgrootmoeder met gesloten oogen achterover tegen de kussens leunde.

»Ik heb niet veel gedaan,» zeide Paul, nadenkende, »ik heb alleen een schorpioen doodgemaakt, die onder de mat in mijn badkamer was; en laatst heb ik een beetje wit water opgedronken uit een fleschje op Mama's kamer, waar ik misselijk van ben geworden. Ma was erg boos en zeide, dat 't niet was om op te drinken, maar om het gezicht wit mee te maken — »o ja, en eens ben ik bij mevrouw Watson, de zendelingsvrouw, geweest! Zij is erg lief, zij leerde mij een gezang en zeide, dat ik naar de zendingskerk moest gaan; maar Mama gaat daar nooit naar toe — die gaat naar de groote engelsche kerk, waar ook al de soldaten komen en geen zwarte menschen, en zij zeide, dat 't mij te veel vermoeien zou en ik dan midden in weg, zou willen gaan. Mevrouw Watson roept al hare bedienden in haar mooie kamer om samen te bidden, en dan zitten ze allemaal op stoelen . . . .»

Het kind babbelde maar door, zonder op te merken, dat de oude vrouw blijkbaar niet luisterde; doch toen hij moe werd van het vertellen, liet hij zich van de hangmat afglijden en begon in de galerij heen en weer te loopen, waarbij zijn dikke, door een inlander gemaakte schoenen hard op den steenen vloer klotsten. Door dit geluid werd zij wakker en keek hem aan met doffe, diepliggende oogen.

»*Kuriya*?" (mesthoop) riep zij zacht.

»Zoo heet ik niet!" antwoordde Paul verontwaardigd; doch zij lette niet op deze tegenwerping; haar geest dwaalde in het verledene, en zij verwarde hem met haar zoon, toen deze denzelfden leeftijd had. »Maak alles gereed voor de komst van den meester", vervolgde zij, voor zich uit starende. Om dezen tijd komt onzen heer thuis om uit te rusten van het vermoeiende werken voor het gouvernement. Zet een stoel voor hem klaar, en groet je vader zoo gauw ge hem ziet. Ik zal de liedjes voor hem zingen, waar hij van houdt en zijn voorhoofd zoolang *pidjiten* met mijne handpalmen, die zoo zacht zijn als de dauw, tot al de vermoeidheid verdwenen is —"

Vol verbazing, met zijn vinger in den mond, keek Paul de vrouw aan. Wat vertelde zij toch? Blijkbaar verwachtte zij bezoek, daarom deed hij, zooals ze vroeg en schoof een versleten stoel naar voren, in afwachting van den gast, terwijl Bibi Jahans weer in de kussens terugzonk en met een bevende stem gedeelten van liedjes neuriede. Op eens ging zij met inspanning rechtop zitten en trachtte haar voeten op den grond te zetten, maar niettegenstaande Paul haar den ebbenhouten stok gaf, dien zij altijd gebruikte en hij haar zijn hand bood, om haar te helpen, was zij genoodzaakt weer te gaan liggen, terwijl tranen van teleurstelling haar langs degerimpelde wangen liepen.

»Wat wilt u hebben?" vroeg Paul, »kan ik iets voor u halen?"

»Ja, mijn kind, de doos — de sandelhouten doos, onder mijn hoofdkussen op het bed in huis. Breng die hier."

De jongen ging door de glazen deur van de galerij naar de slaapkamer — een groot vertrek, dat bijna leeg was, alleen lag er een prachtig perzisch tapijt op den vloer en was er een met gouddraad ingelegd houten ledikant, behangen met fijn muskietengaas. Hij voelde onder het hoofdkussen en vond een bruine, gesneden doos, welke hij naar de oude vrouw bracht, die ze met bevende vingers opende, terwijl zij hem verzocht den inhoud na te zien.

»Dit is je vader, kleine Kuriya", stamelde zij, een prentje in haar hand houdende — je vader, de engelschman, die vriendelijk en rechtvaardig is in al zijn doen. Je lijkt niet op hem, mijn kind. De kleine, die aan de pokken gestorven is, was zijn evenbeeld: die had het blonde haar en de hemelsblauwe oogen van de landslui van mijn heer, en wij noemden hem Billam, naar zijn vader. Toen jij geboren werd, gaf ik je een afschuwelijken naam, om de aandacht der booze geesten van je af te leiden. Jij bent er een van *mijn* volk, hebt donker bloed in je aderen —".

Zij boog zich al fluisterende over het schilderijtje, het werk van een inlandsch kunstenaar, voorstellende een dikken, kalen man in een blauwen jas met koperen knoopen, wiens lichtblauwe oogen uitdrukkingloos in het sterk gekleurd aangezicht stonden.

Met groote nieuwsgierigheid rommelde Paul in de doos, zonder acht te slaan op de uitweidingen van het oudje, die voor hem niets beteekenden. Zij ijlt van de koorts, dacht hij; gewend menschen, die lijden aan de gewone ziekte van het land, nonsens te hooren praten. Een dik gouden horloge in een onbehouwen doos trok zijn aandacht, hij hield 't in de hoogte en liet de zware oude stempels bengelen, die aan den ring hingen; er was ook een mooi zilveren mondstuk van een turksche pijp bij, want weleer was er niet zulk een groot onderscheid tusschen de inlandsche en de europeesche gewoonten als thans; ook was er een ovale snuifdoos, waaruit bij het openmaken bruin poeder viel, die hem aan het niezen bracht. Onderin lag een bundel geel geworden brieven, met gefrankeerde enveloppen, waarop met een puntige hand geschreven stond, aan: »William Johns, Esquire, of the Most Honorable East India Company's Service«, deze schoof hij op zijde, daar zij voor hem al even weinig beteekenis hadden, als voor zijn overgrootmoeder, die, daar zij geen engelsch kon

meentelijke decentralisatie: »Tegen den schouwburg.«

Wellicht staat 'r nu ook 'n Orang Betawie voor de *Standaard* op. Mogen walang-sangits en diergelijke insecten dezen dan van de pennerij alras afkeerig maken, want heusch, van zoo iets verwachten we geen heil, en voor de »religie«, die onverdraagzaamheid wil kweeken en zich tot onbewuste onwaarheden verlaagt, een afkeer.

»Verkeerd gezien!« Heusch *Standaard*, ge hebt 't goed gezegd.

In de *Nieuwe Cour.* werd naar aanleiding van het, in de Tweede Kamer over den tocht naar de Gajoe-landen gesprokene, gevraagd of nu de regeering zelve nog inlichtingen had verlangd omtrent de, aan de Gajoes toegebrachte verliezen, of het wel het geschikte oogenblik geweest was, om overste van Daalen nu reeds dààrvoor te beloonen. De *Nederlander* viel hier over en merkte op, dat de belooning niet verleend was dààrvoor, maar voor heel wat anders. Der *Nieuwe* werd verder in 'n ingezonden stukje den raad gegeven, om toch haar eenmaal, aan de hand der, haar door haren Atjehschen correspondent verstrekte gegevens, ingenomen standpunt niet te laten varen ter wille van de sensiblirie, die ons reeds éénmaal in Atjeh fausse route had doen maken. De *Nieuwe* ging niet op dien raad in, al ware het dat zij eens 'n enkele maal een zelfde gevoelen deelde met 'n socialist.

De *Nieuwe* acht in haar nummer van den 8en dezer het 'n stapje verder op den goeden weg, dat nu 'n memoriepost op de begrooting voorkomt, om den vrijkoop van of schadeloosstelling voor slaven mogelijk te maken. »Hopen wij nu maar«, schrijft 't blad, »dat de memoriepost op een volgende begrooting in een geraamden post worde veranderd. Dergelijk geld zal zeker zijn groot nut hebben!«

Ook de indische troonrede werd in dit blad in zijn nummer van den 10en dezer besproken.

De Indische Troonrede.

Het *Bataviasch Nieuwsblad* herinnert zich niet in de laatste jaren, op den Koninginnedag te Batavia eene zoo welsprekende en goed voorgedragen rede van gelukwensching te hebben gehoord als die van den Raad van Indië Mr. W. Lagerwey, optredende bij afwezigheid van den Vice-President den heer de Bruyn Prince.

Het moet zeker wel de voordracht zijn geweest, die bij de redactie van het Indisch blad den indruk van bijzondere welsprekendheid te weeg bracht, want bij het lezen der rede, kwam het ons voor, dat ze niet afweek van den gewonen vorm, die van eene dergelijke gelegenheidsrede, een vereischte is. Wij zullen er voor onze lezers alleen datgene uit overnemen, wat op den politieken en economischen toestand van Oost-Indië betrekking heeft; dit luidt als volgt:

Wenden wij den blik naar het jaar, dat achter ons ligt, dan is er in menig opzicht reden tot dankbaarheid — ook al viel hier en daar de schaduw naast het licht.

De pacificatie van sommige deelen van dezen Archipel vorderde belangrijk; in andere kwam die geheel tot stand. Maar bij de herdenking van de aan beide zijden gevallenen wordt de toon onzer feestvreugde door weemoed getemperd.

De wetgeving werd in het afgeloopen jaar op menig punt herzien en verbeterd. Met belangstelling zien wij uit naar gewichtige en ingrijpende wijzigingen in onze burgerlijke rechtsvordering en een deel onzer handelswetgeving, die haar zooveel mogelijk in overeenstemming zullen brengen met die van het Moederland. Ook werd in de jongste Troonrede een wijziging van het Regeeringsreglement toegezegd, ten einde een meer gewenschten rechtstoestand en rechtsbedeeling voor de inlandsche Christenen mogelijk te maken.

De inlandsche landbouw leverde over het algemeen bevredigende uitkomsten. Wel leed de bevolking in enkele gewesten onder misgewas, wel was er ook in vele streken geen overvloed, maar toch wint meer en meer de overtuiging veld, dat de voorstelling, in de laatste jaren van Java's achteruitgang gegeven, te somber gekleurd is; dat inderdaad geen reden bestaat om de toekomst zoo donker in te zien. Zeker, wij willen het ons niet verhelen: er blijft nog veel, nog ontzaglijk veel, te doen in het belang der bevolking, om haar landbouw meer onafhankelijk te maken van de weersgesteldheid en beter te beschermen tegen ziekten en plagen; om te trachten de productie meer gelijken tred te doen houden met de toeneming der bevolking; om die bevolking de gelegenheid te openen zich naast den landbouw ook andere bestaansmiddelen te verschaffen.

Maar al blijven wij erkentelijk voor de hulp van het Moederland om hierin tegemoet te komen, toch blijft het bij den zorgelijken toestand van 's lands financiën voor de Regeering een hoogst moeilijke taak om voor dit alles de noodige middelen te vinden.

Doch, zoo vervolgde spreker «waartoe hierbij «langer stilgestaan op dezen feestdag, waarop alles «overstemd wordt door de blijmoedige gedachte, «dat wij onze geliefde Vorstin wederom een jaar, «in welstand, mochten behouden». En verder uitweidende over dat geluk en daarbij den Gouverneur-Generaal herinnerende aan de verzekering van groote belangstelling in Ned.-Indië, die deze mondeling van de Koningin ontving en bij zijne komst in het Oosten nu vijf jaren geleden aan het volk in Indië overbracht, zeide de heer L. ten slotte:

Terwijl wij ons vleien, dat Uwe Excellentie de zoo even door ons uitgebrachte wenschen wel aan Hare Majesteit zal willen overbrengen, verzoeken wij u tevens eerbiedig om, in Nederland teruggekeerd, Hare Majesteit wederkeerig de verzekering te geven van onze onveranderlijke gevoelens van trouw en verknochtheid aan Haar en Haar doorluchtig Huis, en Haar de overtuiging te schenken, dat wij allen, zonder onderscheid van rang of stand, zullen medewerken tot bevordering van de ontwikkeling dezer schoone gewesten en van de eer en de hoogheid van ons geliefde vaderland!

Volgens de getuigenis van het reeds door ons genoemde B. N. viel het op, dat de rede, die in antwoord daarop door den Gouverneur-Generaal gehouden werd, op matten toon werd uitgesproken. Groot was het onderscheid, zoo meent dit blad, tusschen den heer Rooseboom, vijf jaar geleden een beeld van kracht en zelfvertrouwen en tusschen den nu op het punt van vertrek staanden landvoogd, die verklaarde, dat hij gegeven had wat hij geven kon, maar dat hij, ondanks allen goeden wil en een stalen ijver niet had kunnen geven, wat men van zijn opvolger verwachtte: Een bestuur tot veler tevredenheid.

Wij zullen de redevoering van den G.-G., hoewel ze voor een deel de opsomming bevat van feiten en gebeurtenissen der laatste jaren, die aan onze lezers reeds bekend zijn, toch in haar geheel overnemen, omdat wij ze daarna door enkele opmerkingen willen doen volgen. De G. G. zeide:

Met waardeering en, ik behoef het nauwelijks te zeggen, met geheele instemming, heb ik, mijnheer de waarnemend vice-president van den Raad van Ned.-Indië, de woorden gehoord, waarin u uitdrukking wist te geven aan de gevoelens, die u en de hier aanwezige colleges, landsdienaren en andere ingezetenen van Ned.-Indië, uit wier naam u hier het woord voerde, bezielen op dezen dag, den feestdag bij uitnemendheid in Nederland en zijne koloniën.

De gevoelens en de wenschen door u voor het heil onzer geëerbiedigde Vorstin en Haar Huis uitgesproken, zullen, ik twijfel hieraan niet, door Hare Majesteit zeer op prijs worden gesteld.

De blik door u op het jaar, dat achter ons ligt, geworpen, deed u tot de uitspraak komen, dat naast in menig opzicht reden tot dankbaarheid, ook hier en daar schaduw naast het licht viel; dat, al blijft er veel, nog ontzaglijk veel te doen in het belang der bevolking, toch meer en meer de overtuiging veld wint, dat de voorstelling in de laatste jaren van Java's achteruitgang gegeven, wat somber gekleurd is.

Ook aan mij is door personen, die, naar ik meen, tot het uitbrengen van een oordeel ten deze wel bevoegd zijn, medegedeeld, dat naar hun meening van een mindere welvaart van den Javaan in het algemeen, vergeleken bij den toestand van ongeveer een kwart eeuw geleden, geen sprake is.

Het is intusschen moeilijk uit te maken of die meening en de overtuiging, waarop u doelde, op goede gronden berusten; daarvoor zou toch noodig wezen behalve een volledige kennis van den toestand op geheel Java op het tegenwoordig oogenblik, ook dien van een aantal jaren geleden.

Hoe dit ook zij, een feit is, dat de toestanden, na de twee op elkander volgende ongelukkige oogsten van 1901 en 1902, duidelijk hebben aangetoond, dat althans op een deel van Java het weerstandsvermogen der inlandsche bevolking zeer gering is. Of het mogelijk zal zijn al de oorzaken van dit gebrek aan weerstandsvermogen, althans binnen niet te langen tijd, weg te nemen, valt te betwijfelen, aangezien een deel daarvan gelegen is in het volkskarakter, dat niet zoo spoedig veranderd kan worden. Toch moet daarnaar worden gestreefd en ook het mogelijke gedaan om de overige oorzaken, zoo al niet geheel weg te nemen, dan toch te verzwakken.

In die richting wordt gewerkt en blijkens de aanvankelijke resultaten in de voor korten tijd nog noodlijdende streken, niet zonder succes. Intusschen blijkt opnieuw bij dezen buitengewoon natten Oostmoesson, hoezeer de landbouw afhankelijk is van klimaatinvloeden.

Ook door de geleidelijke uitbreiding der pandhuisregie wordt het beoogde doel nagestreefd. De opiumregie, die ongetwijfeld, evenens een groote verbetering teweeg bracht, is thans op geheel Java ingevoerd.

Vertrouwd mag worden, dat de aanstaande oprichting van een departement van landbouw belangrijk nut voor den inlandschen landbouw en andere bronnen van welvaart zal opleveren. Voorts werden voorstellen gedaan om met behulp van door het moederland te verstrekken fondsen met meer kracht de zaak van het landbouwcrediet te bevorderen, op ruimer schaal irrigatiewerken aan te leggen, maatregelen te nemen in het belang van paarden- en veeteelt en een proef te nemen met emigratie uit de zwaarst bevolkte gedeelte van Java op landskosten. Ook ligt het in de bedoeling de inlandsche nijverheid op krachtdadige wijze te steunen.

Op Java werd de rust alleen in de residentie Soerabaja op ernstige wijze gestoord; de orde werd echter zeer spoedig hersteld. Omtrent de ware oorzaken dier rustverstoring is een onderzoek ingesteld, waardoor het gewenschte licht daaromtrent zal worden verkregen.

De toestand op Sumatra geeft over het geheel groote reden tot tevredenheid. De pacificatie van Atjeh en onderhoorigheden schrijdt onafgebroken voort. Ten einde den nieuwen toestand, die aldaar langzamerhand verkregen wordt, een vasten grondslag te geven, werd het reeds sinds geruimen tijd noodig geacht onzen invloed ook in het achterland, de Gajoe- en Alaslanden, waarheen vele ontevredenen uit Atjeh en onderhoorigheden de wijk namen, uit te breiden.

In het noordelijk gedeelte van dat achterland, was langs vreedzamen weg reeds veel verkregen, maar in het zuidelijk gedeelte, waar dit eveneens werd beproefd, werd de verwachting teleurgesteld en bij den hoogst merkwaardigen vijfmaandschen veldtocht van een afdeeling marechaussee, werd op verschillende punten hevige weerstand geboden met het treurige gevolg, dat aan de bevolking groote verliezen moesten worden toegebracht en ook van onze troepen menig offer werd geeischt. Waarschijnlijk mag vertrouwd worden, dat deze offers niet te vergeefs zijn gebracht, maar dat de tocht heilzame gevolgen voor de toekomst zal opleveren.

In Djambi en de aangrenzende landschappen Korintji, Serampas en Soengei Tenang, is het Nederlandsch gevestigd. Het sneuvelen van den ex-sultan Taha, het overlijden van diens broeder Dipo Negoro en de onderwerping van verschillende leden van het vroegere vorstengeslacht en andere hoofden, geven waarborgen, dat, hoewel nog eenige vijandige benden rondzwerven, de weerstand in Djambi gebroken is. Van de bevolking zelf, die algemeen den nieuwen toestand schijnt te waardeeren, behoeft vermoedelijk geen verzet meer gevreesd te worden.

Bij de verzoeken om inlijving bij het rechtstreeks bestuurd gouvernementsgebied, door verschillende andere landschappen op Sumatra gedaan, schijnt de tijd niet meer verre, dat op het geheele eiland de gewenschte toestand zal zijn verkregen.

In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo laat de toestand daarentegen meer te wenschen over. Al zijn de benden van de partij van den pretendent-sultan niet sterk, de uitgebreidheid van de landstreek, waar zij optreden, gepaard aan de overgroote moeilijkheden, die het terrein aan het ageeren met eenigszins belangrijke troepenafdeelingen in den weg legt, maken het bezwaarlijk die benden in den gewenschten korten tijd geheel onschadelijk te maken.

In het oostelijk gedeelte van den Archipel viel op politiek gebied niet veel belangrijks voor. Alleen moest in de residentie Timor een paar maal van de wapenen gebruik worden gemaakt. Ook bleek een met klem optreden noodig tegen den radja van Tabanan, die, in strijd met den uitgedrukten wil der Regeering, weduwenverbranding had toegelaten.

De decentralisatiewet, strekkende om zelfbestuur van gewesten en gedeelten van gewesten mogelijk te maken, kwam tot stand. De bedoeling is, dat met het begin van het volgend jaar het zelfbestuur in de afdeelingen Stad en Voorsteden, Meester-Cornelis en Buitenzorg der residentie Batavia in werking zal treden.

De arbeid aan spoor- en tramwegen op Java en in Atjeh en Onderhoorigheden wordt ijverig voortgezet. De telegraafkabels tusschen Batavia, Billiton, Pontianak, Banka en Palembang werden gelegd; een wetsontwerp is ingediend strekkende tot het verkrijgen eener kabelverbinding tusschen West-Borneo en Saigon, waarvan een nieuwe telegrafische verbinding met het moederland het gevolg zal zijn.

Een geregelde stoomvaartdienst op China Japan trad in werking.

Te Batavia werd een ambachtscursus geopend.

De nieuwe drinkwaterleiding te Soerabaja werd in gebruik genomen.

De kennis van ons gebied van den Archipel zal opnieuw worden uitgebreid als gevolg van een langdurigen tocht door een bestuursambtenaar in het nog onbekende Noordelijk gedeelte van ons gebied in Borneo gedaan en van een wetenschappelijke, door de Regeering gesteunde expeditie van particuliere zijde, die naar het onbekende Sneeuwgebergte op Nieuw-Guinea wordt ondernomen.

Het uitbreken van den Russisch-Japanschen oorlog eischte bijzondere maatregelen tot het zoo noodig met klem handhaven van onze neutraliteit.

Land- en zeemacht vervulden ook in het afgeloopen jaar met lof haar dikwijls moeilijke taak. Bij de noodzakelijkheid, die zich bij voortduring doet gevoelen, om ter verkrijging van betere toestanden in die streken van den Archipel, waar onze bestuursinvloed zich tot dusverre in geringe mate doet gelden, dien invloed uit te breiden, blijft het te voorzien, dat, hoezeer ook gestreefd moet worden, dat doel langs vredelievenden weg te bereiken, dit niet altijd mogelijk zal zijn en ook in de toekomst nu en dan een beroep op onze krijgsmacht zal moeten worden gedaan. Dat ook dan, evenals vroeger op haar gerekend zal kunnen worden, lijdt geen twijfel.

Met waardeering en instemming zal ongetwijfeld door velen hier te lande zijn kennis genomen van de groote en algemeene hulde in Nederland aan den luitenant-generaal Van Heutsz en in hem aan het Indische leger gebracht.

Aan het slot uwer rede, mijnheer de waarnemend vice-president van den Raad van Ned.-Indië, werd door u gezinspeeld op mijn aanstaand vertrek en een welwillend woord naar aanleiding daarvan geuit. Wil mijn dank daarvoor ontvangen. Dat niet aan aller wenschen is voldaan, niemand is daarvan meer doordrongen dan ik en ik [illegible] dit te meer, omdat een groot deel mijner eigen wenschen niet in vervulling is gekomen. Maar de mensch kan niet meer doen, dan wat zijn eigenschappen, en de omstandigheden, waaronder hij werkzaam is, hem veroorlooven. [illegible] harte hoop ik, dat het mijn opvolger, van wiens best[illegible] — en zeker niet zonder reden — hooge verwachtingen worden gekoesterd, zal gelukken aan veler wenschen te voldoen.

De wenschen door u aan Hare Majesteit de Koningin en Haar Huis naar aanleiding van dezen dag uitgesproken, zullen door mij aan H. M. worden overgebracht, terwijl ik tevens gaarne gevolg zal geven aan uw verzoek om, nadat ik in Nederland zal zijn teruggekeerd, de to[illegible] te zijn der door u hier uitgedrukte gevoelens bij onze geëerbiedigde Koningin, indien H. M. mij daartoe wel de gelegenheid zal gelieven te stellen.

Ik noodig u uit, mijne heeren, hier nogmaals uiting [illegible] geven aan de gevoelens door met mij driemaal uit te roepen: Leve de Koningin!

Het eerste punt waarbij wij moeten stilstaan is de herhaling, bevestiging en verduidelijking van hetgeen Mr. Lagerwey had gezegd, de verklaring namelijk van den Gouverneur-Generaal dat — hoewel er nog ontzaglijk veel in het belang der bevolking te doen valt — toch meer en meer de overtuiging veld wint, dat de voorstelling in de laatste jaren van Java's achteruitgang gegeven, wat somber gekleurd is. Verscheiden personen, naar de *meening* van den Gouverneur-Generaal wel tot het uitbrengen van een oordeel bevoegd, hadden hem medegedeeld, dat naar hun *meening* van eene mindere welvaart van den Javaan, *in het algemeen* vergeleken bij den toestand van ongeveer een kwart eeuw geleden geen sprake is.

Wij zouden tegen deze vage veronderstelling (men lette op de door ons cursief gedrukte woorden) geen bedenking hebben, wanneer de Indische Troonrede alleen bestemd was om in Indië dienst te doen als een kleine opwekking tot den [illegible] kenden plicht om nog «ontzaglijk veel» te doen in het belang der bevolking. Maar de Indische Troonrede bereikt ook Nederland, waar men [illegible] zoo algemeen overtuigd is van het ontzaglijk vele, dat voor Indië gedaan moet worden en [illegible] den «zorgelijken toestand van Indië's financiën» en waar juist thans het voorstel om den economischen toestand van Java, door geldelijken steun van het Moederland te bevorderen, bij de Tweede Kamer in behandeling is.

Wat wij, in de tweede plaats liever in de Indische Troonrede zouden gemist hebben is de door den G.-G uitgesproken twijfel, of binnen niet te langen tijd, de oorzaken van het gebrek aan weerstandsvermogen der Inlandsche bevolking wel zouden zijn weg te nemen en zulks: omdat een deel dier oorzaken gelegen is in het volkskarakter, wat moeielijk in korten tijd te verbeteren zal zijn. Toch moet er naar worden gestreefd dit wel te doen en dan ook «het mogelijk gedaan worden om de overige oorzaken, zoo al niet geheel weg te nemen, dan toch te verzwakken[illegible]

Ook hier werd, immers zonder noodzaak [illegible]

---

lezen, nimmer gewetenhad, dat het minnebrieven waren, die zij zoo zorgvuldig had bewaard, lang geleden geschreven door een jonge dame te Bath, die later den heer in de blauwe jas met koperen knoopen teleur had gesteld door met »een ander« te trouwen, in plaats van haar belofte te houden en bij hem in Indië te komen; terwijl in deze wreede behandeling waarschijnlijk de verborgen oorzaak lag van zijn troost-zoeken in het afgezonderde inlandsche verblijf achter in zijn groote woning.

Toen Paul eindelijk het snuffelen in de doos begon te vervelen, liet hij de oude vrouw over aan hare droomen uit het verledene, en sloop de stoep af om wat in den tuin te gaan wandelen. De baboe en de staljongen waren druk aan 't praten en rooken met de andere bedienden in de bijgebouwen, dus was hij vrij en kon ongestoord met zijn handjes plassen in de kleine steenen leidingen, die dienden om den tuin te bevloeien met het water, dat door twee geduldige stieren onder een krakend geluid werd opgepompt; hij kon een citroen uitzuigen, hetgeen hem verboden was, de goudsbloemen en asters van hunne steeltjes rukken, de grijze eekhoorntjes, die langs de boomen liepen, trachten te vangen, de groene papagaaien roepen, die zich in de oranjeboomen nestelden. Op eens vloog hij haastig op zijde, en keek aandachtig naar een bruin slangetje, dat in een gat onder een boom kroop. Dit zou hij eens aan zijn overgrootmoeder vertellen en haar vragen, er iederen dag een schoteltje met melk neer te zetten om in den gunst van het heilige dier te komen. Het verwonderde hem, dat de tuinman dit nog niet opgemerkt had.

Hij slenterde door tot aan de grens van het erf, dat omgeven was door een heg van groote, bestoven aloës en ging door de poort van witte pilaren, die den ingang afsloten, ook zonder dat er een hek was.

Aan den overkant van den weg helde de grond naar den oever van de rivier toe, die juist op dat punt begroeid was met groote pompoenen, waartusschen visschers en mandenvlechters zaten. Iets verder, op de zandbanken, die als eilandjes in de rivier lagen, kon men dikke, bruine krokodillen zien liggen, half in en half uit het water. Paul liep vlug langs den kant van den weg tot hij aan een pad kwam, dat naar het heiligdom van Hanuman, den aapgod, voerde, onder de hooge, roode muren van het fort; en toen zette hij 't op een drafje, want hij verlangde zeer naar zijn vriend, den priester, en hij was bang door de baboe achterhaald en teruggeroepen te worden.

Hij liep langs de stevige, roode muren van zandsteen, — het sterke fort van Akbar, dat daar als wacht stond bij de samenvloeiing der heilige rivieren — tot hij aan een vredig plekje kwam: het blauwe water lag daar zoo kalm, aan weerszijden door het gele zand begrensd, waarop een kleine groep hutten, bestaande uit eenige stokken door wat vlechtwerk verbonden, een bed vol koninklijke goudsbloemen, die de lucht met haren doordringenden geur vervulden, eenige luie pelgrims zaten of lagen tegen de zijden van een zonderling ingezonken heiligdom, dat er uit zag als een vierkanten bak, maar als men over den rand leunde, zag men het levensgroote beeld van Hanuman, den aap-god, »met de lange kaken«.

Paul was bang om er alleen over heen te kijken, maar bij de hand vastgehouden door den ouden dienstdoenden priester, had hij dikwijls met ontzag naar het afgodsbeeld gekeken, dat vuurrood beschilderd was ten zinnebeeld van het bloedoffer, een reusachtig beeld, op zijn rug liggend, de armen en beenen in dreigende houding uitgestrekt, met een ontzettende mond van oor tot oor reikend, en grimmig starende oogen van spiegelglas. Het kind ontweek zorgvuldig den rand van het heiligdom en naderde de afdakjes, van waar zich een snurkend geluid liet hooren.

»Zeg! Baba-jee!« riep hij luid, »kijk eens, ik ben gekomen«. En telkens zijn stem verheffende, op echt inlandsche manier, bleef hij zoolang zijn vriend roepen, tot het kale hoofd van een ouden, Brahmaanschen priester slaperig te voorschijn kwam. De heilige man droeg een saffraan-geel overkleed, een snoer gesneden kralen om den hals en een gewijd koord over de linker schouder.

»Ben jij 't, kleintje? Ik heb je in lang niet gezien«, mompelde hij, zich met moeite oprichtende, want zijn ledematen waren stijf en de nabuurschap tusschen heiligdom en rivier moedigde zijn vijand, de rheumatiek, aan, niettegenstaande hij in de gunst stond der goden. Toen strompelde hij naar buiten in den weldadigen zonneschijn en het saffraankleurige kleed om zich heenslaande, hurkte hij lui neder op den rand van Hanumans rustplaats, en sprenkelde wat gewijd water over het beeld. Paul zat op zijn hielen naast den priester en overlaadde hem met vragen, zich door het gezelschap van den Baba-jee beveiligd achtende tegen de loerende oogen en uitdagende ledematen daar beneden.

»Nu is de jaarmarkt voorbij, en komt vooreerst niet weer« zeide Paul spijtig. De jaarlijksche pelgrimstocht in de maand Januari naar de plaats van samenvloeiing der heilige rivieren, was altijd, zoolang hij zich herinneren kon, een heerlijkheid voor het kind geweest. Men had hem nimmer toegestaan tusschen de volksmenigte te gaan, maar hij had dan toch stroomen menschen voorbij de poorten van het erf zien trekken, dag en nacht door, steeds zingende en stampende en de goden aanroepende; dan kreeg hij allerlei aardig speelgoed en heerlijk lekkers, dat de bedienden voor hem meebrachten van dat tooneel van gemengde feestvreugde en godsdienstvertoon, en eens had de baboe hem meegenomen naar het fort, waar hij van de hooge borstwering neer had gekeken op de wemelende menigte, die in en uit het water steeg; hij had het eiland gezien, waar de fakirs zich verzamelden, en opgetogen geluisterd naar de verhalen, die de baboe hem deed van mirakelen en wonderen, met een groot verlangen er zelf ook aan mee kunnen te doen.

»Negen maantijden moeten nu weer voorbijgaan, eer de menigte pelgrims terugkomt«, hernam de oude Brahmaan, »en eerst drie jaren daarna wordt weer het groote feest gevierd.«

»En waarom pas over drie jaar?« vroeg de jongen.

»Omdat het slechts om de twaalf jaar plaats heeft, [illegible] kind, als zon en maan daartoe bijzonder gunstig zijn, [illegible] de fakirs hier samenkomen, nadat zij achtereenvolgens [illegible] heilige plaatsen hebben bezocht. Op den grooten dag [illegible] zij in optocht baden — een aanblik, die nergens anders [illegible] wereld te zien is. Op de jaarmarkten zag ik dikwijls d[illegible] zenden pelgrims bijeen, maar op de *Koombh Mela* heb ik [illegible] wel drie millioen zien komen en gaan, gedurende de weken dat er jaarmarkt was.

»En hoevele *Koombh Melas* hebt ge bijgewoond, heilige vader?«

»Zes heb ik er meegemaakt — de eerste, toen ik [illegible] een kind was als gij, en de laatste, negen jaren geleden, [illegible] nog één, misschien twee, zal ik er zien, als de groote [illegible] dit waardelooze leven wil behoeden. Als ge tot een [illegible] zijt opgegroeid en doen kunt, wat ge wilt, moet ge [illegible] te goeder tijd in het heilige water baden en uw hoofd [illegible] kaal scheren — om lichaam en geest te verheerlijken.«

Hij keek naar het begeerige gezichtje van het kind, [illegible] zijne oogen namen een vage, afdwalende uitdrukking aan.

»En de aapgod?« snapte de jongen voort, weinig acht slaande op de woorden van den priester, »zal die op de volgende groote jaarmarkt ook hier zijn? Hoe lang [illegible] hij hier, op deze plaats, gelegen? Hoe kwam hij hier?« vervolgde hij met kinderlijke, onverzadigbare weetgierigheid.

»Hij is hier voor altijd,« antwoordde de andere, »en hij is hier al sinds onheuchelijke tijden; maar vroeger, toen de goden nog op aarde rondliepen en zich aan de menschen openbaarden, kwam er een boot stroomafwaarts naar de [illegible] der heiligen toe — en dat schip droeg het beeld van Hanuman, den grooten held, die ook wel Mahabir wordt genoemd. Maar toen het op de samenvloeiings-plaats der heilige rivieren kwam, hield het vaartuig stil en geen menschelijke kracht kon er eenige beweging in krijgen. Toen werd de god, dien ge voor U ziet, uit het schip gehaald en hier aan den oever gezet. Dat was eeuwen geleden; later heeft de groote Koning Akbar het fort gebouwd. Ofschoon niet van ons geloof, was hij toch een man, [illegible] altijd de ware godsdienst der Hindoes geëerbiedigd en hoog heeft geacht. Hij liet de vesting optrekken rondom den tempel van Siva, die reeds duizenden jaren vóór de komst der Mongolen gebouwd was, en tot op dezen dag binnen die muren ligt. Hij heeft ook dit heiligdom van Hanuman geëerbiedigd en het met rust gelaten, waarvoor zijn [illegible]

naar het oordeel van velen, zeker ook zonder grond, koren gebracht op den molen van hen, die het nemen van flinke maatregelen tot het scheppen van een gezonden economischen toestand op Java, uit een averechts-zuinigheidsbegrip, een onbegonnen werk achten. De *hoofd*oorzaken van den achteruitgang op Java — gemis aan vooruitgang wordt die achteruitgang door sommigen euphemisch genoemd — zijn toch waarlijk door tal van tot oordeelen gerechtigde sprekers en schrijvers voldoende aangetoond. Het is niet tegen te spreken, dat de volksaard, zooals die onder ons bestuur geworden is, in geringe mate de spoedige werking der tot herstel aan te wenden middelen zal in den weg staan, maar zoodra het volk ziet, dat het ons ernst is om den toestand te verbeteren en het eigen heil duidelijk begrepen wordt, zal het meewerken, daarvan kan men zeker zijn. Doet men echter slechts het mogelijke om de hoofdoorzaken der ellende *te verzwakken* omdat men het te moeielijk of te duur vindt om ze voor zoover zulks kan, ten spoedigste *geheel weg te nemen*, dan zal diezelfde slapheid ook in den aard der Inlandsche bevolking blijven voortduren.

Waar verder in zijne rede de G.-G. opsomde het goede wat in de laatste tijden was tot stand gekomen, kunnen wij hem met onze beschouwingen niet voet voor voet volgen, omdat wij anders op bedenkelijke wijze de ruimte zouden overschrijden, die aan het hoofdartikel kan worden afgestaan.

Wij kunnen echter, hoe gaarne wij dit ook zouden willen, den toestand op Sumatra niet on besproken laten, omdat wij hem niet zoo bijzonder gunstig vinden. Een nog al lang verblijf op dit schoone eiland, waarvan wij vooral de westkust en het noorderdeel leerden kennen, schonk ons de overtuiging, dat het bij een liberaal en wijs bestuur tot groote ontwikkeling voorbest md is en meermalen hebben wij in de laatste jaren in de openbare vergaderingen onzer Vereeniging daarop gewezen.

Wij hebben echter nimmer gedacht, dat ook hier de beschaving, te vuur en te zwaard aan de tot nog toe vrije, Battak-stammen zou worden opgedrongen, doch wij stelden ons voor, dat het zien van den vooruitgang, die het natuurlijk gevolg moet zijn van wijze maatregelen tot ontwikkeling en degelijk recht voor den inlander, van zelf in den loop der tijden, het denkbeeld van Koning Willem I: een geheel aan ons onderworpen Sumatra; tot verwezenlijking zou brengen.

Het humaniteitsbeginsel nog daargelaten, wil het ons voorkomen, dat iedere onderwerping, die van wapengeweld het gevolg is in de toekomst veel tegenstand te overwinnen heeft vóór ze vruchten draagt. En wanneer wij in de berichten, die van Indië tot ons komen, lezen van grootere en kleinere militaire expeditiën op verschillende punten, terwijl ook uit Atjeh nog tijdingen van overvalling en verraderlijke aanvallen ons bereiken, dan denken wij aan de kans op meerdere uitgaven voor het leger, waarvan wij de noodzakelijkheid hoogst noodlottig zouden vinden, juist in deze tijden nu het, zooals mr. Lagerwey zeide: *voor de Regeering eene heel moeilijke taak is om voor al het tot verbetering van den toestand noodige, de middelen te vinden.*

Het was een schadelijk gevolg van het succes, door Generaal van Heutsz door zijn beleid op Atjeh behaald met kleine troepen-afdeelingen van uitgezochte mannen, dat eene imperialistische krijgshaftigheid in een deel der voorlichters van de publieke meening is gevaren.

Een staaltje daarvan is o. a. te vinden in *het Vaderland* van 6 October, waar de redactie het een en ander ontleent, uit een haar ter inzage gegeven schrijven van iemand, die sedert lang in Indië woont en het volk goed kent.

Schrijver van dien brief heeft aan oorlog in de onafhankelijke Battak-landen niet genoeg, ook de Padangsche bovenlanden moeten er aan gelooven, men luistere:

»Het plakaat Pandjang moet opgezegd en belastingen worden ingevoerd en de bevolking onder ons rechtstreeksch bestuur gebracht. Het geschipper met den arroganten Maleier moet eindigen, zal Sumatra ooit worden wat het zijn kan, het schoonste en rijkste eiland van Indië.«

Zeker, er is een groot onderscheid tusschen het zelfstandigheidsgevoel van den arroganten (?) Maleijer en de onderworpenheid en lijdelijkheid van den gedweeën Javaan. Dit lijdelijk onderworpene van den inlander op Java, aan alles wat hem overkomt, moet den Gouverneur-Generaal voor den geest hebben gestaan, toen hij klaagde over het volkskarakter.

Wanneer wij de plannen van de verschillende onder-direct-gezag-brengers lezen, dan komt ons onwillekeurig de plaat in de gedachte, die Braakensiek voor de Amsterdamsche *Groene* teekende, toen de Generaal van Heutsz tot aanstaand Gouverneur-Generaal werd benoemd. De staatsman ontgespte zijn sabel en gaf dien aan zijn adjudant te bewaren, zeggende: dat hij in plaats van vechten, nu heel iets anders te doen had.

Oost-Indische berichten.

Bandjermasin. Het *Bandj. Nbl.* brengt weer een serie berichten uit de Boven-Kapoeas omtrent voorvallen, niet van ingrijpenden aard, maar wel aantoonend dat de toestand daar met den dag verergert, nu wij er met de beschikbare macht zoo goed als niets kunnen uitrichten. Uit de Boven-Doesson hetzelfde liedje van beschietingen door den vijand en onmacht onzerzijds; een liedje dat, naar *de Javabode* hoopt, met de komst van den nieuwen landvoogd te Buitenzorg en den nieuwen militairen commandant te Bandjermasin wel spoedig van toon zal veranderen.

Nader werd uit Batavia geseind dat de overste van Daalen telegraphisch ontboden werd om met den resident van Z.-O. Borneo de zaken te regelen, hetgeen wel zóó zal moeten worden opgevat, dat overste van Daalen het civiel en militair gezag in handen krijgt.

Circulaire van den algemeenen secretaris. De regeering vestigt in deze circulaire de aandacht op de behandeling der inlanders en vreemde oosterlingen voor landsdienaren, die bij de vervulling hunner ambtelijke plichten met hen in aanraking komen, welke behandeling niet altijd vrij te pleiten is van aanmatiging en noodelooze ruwheid. Uit welke oorzaken de gewraakte wijze van optreden ook moge voorkomen, de gouverneur-generaal acht het noodig, dat alle landsdienaren worden gewezen op hun plicht om inlanders en vreemde oosterlingen op behoorlijke wijze te behandelen en dat met kracht worde opgetreden tegen daarmede tegenstrijdige handelingen.

Het Gedangan-onderzoek is afgeloopen en volgens het *Soer. Hbl.* zal de uitslag van het onderzoek uitwijzen dat niet de strijd van belangen de dadelijke en feitelijke oorzaak is geweest, *maar wel dat eigenbelang en het zoeken van eigen grootheid, met werkelijk, vermeende of vergroot en valsch voorgestelde belangen (grieven?) van anderen schijnen te zijn samengestrengeld.*

Ook de correspondent van *de Locomotief* heeft een en ander vernomen van den uitslag, dat, kort samengevat, hierop neer zou komen, dat de regent en de assistent-resident wel wisten dat er iets broeide, maar dachten aan groote overdrijving, tot zij den 27en Mei overvallen werden door de tijding dat de opstand zou beginnen. Dus was het bestuur niet voldoende op de hoogte van den toestand en zoo het nog noodig ware, rechtvaardigt dit ten volle wat het blad van den aanvang af heeft geschreven, dat een goed bestuur den opstand had kunnen en moeten voorkomen.

Hulde brengt het blad aan den heer van Rees, op wiens aandringen door publicatie van het officieel rapport het volle licht over deze zaak zal worden verspreid.

Proefstation voor bergcultures. Uit goede bron wordt aan het *Soer. Hbl.* medegedeeld, dat de oprichting van een algemeen proefstation voor bergcultures een beklonken zaak is.

Ofschoon het benoodigde kapitaal nog niet is volteekend, neemt het dagelijksch bestuur van het Algemeen Syndicaat voor koffiecultuur en andere bergcultures in Ned.-Indië de verantwoordelijkheid op zich voor het nog te kort komende bedrag, overtuigd als het is dat die ontbrekende gelden nog wel bijeen zullen zijn te brengen.

De meeste bankinstellingen, die in bergcultures betrokken zijn, hebben hun financieelen steun toegezegd.

Goudsmeedkunst.. In de jongst verschenen aflevering van het *Tijdschrift voor Ind. taal-, land- en volkenkunde*, uitgegeven door het Bat. genootschap, komt een zeer belangrijke nota voor betreffende de atjehsche goud- en zilversmeedkunst, van de hand van den heer Veltman, civiel gezaghebber te Padang Tidji, waaraan ter verduidelijking tien fraaie fotografische afbeeldingen zijn toegevoegd.

Dr. Snouck Hurgronje, de adviseur der regeering voor inlandsche en arabische zaken, is naar de *Javabode* uit de beste bron heeft vernomen niet ziek en denkt er evenmin over binnen afzienbaren tijd met verlof naar Europa te gaan.

De stand der gewassen in Semarang. Blijkens *de Locomotief* is in de laatste 14 dagen, gedurende welke de weersgesteldheid gunstig is geweest, de aanplant van tweede gewassen in Grobogan gestegen tot 25745 bouws, meest djagoeng. In de desa-loemboengs der afdeeling zijn 236000 pikols padie opgeschuurd en de voorraad op dit oogenblik bij de bevolking in huis wordt op 400.000 pikols geschat.

De petroleumbronnen te Pendawa. Van de beide onlangs op de concessie Pendawa van de mijnbouwmaatschappij Atjeh aangeboorde putten is de eerste door modder verstopt en zal men dus de capaciteit daarvan nog nader moeten bepalen.

Die van de andere schat de „Koninklijke" op een voorloopige productie van 500 vaten olie daags. De opzettingskosten zijn op f 86000 geraamd, de maandelijksche onkosten op f 11000. De „Koninklijke" heeft een aanbod gedaan van f 4 per ton voor de eerste 100.000 ton olie, de rest tegen f 2.50 per ton.

Bandoengsche kinine-fabriek. De inschrijving voor de nieuwe uitgifte van aandeelen in de Bandoengsche kinine-fabriek is 1 Sept. gesloten. Het benoodigde bedrag is ruim volteekend.

Singkel. Aan de *Deli-Ct.* ontleenen wij in de afgeloopen week het bericht dat de Moslims in Singkel weer vijandig gebinnen op te treden. Te Pamoeka is een wachthuis verbrand. Het hoofd van Pajaboemboeng neemt een dreigende houding aan en de oproermakers hebben een benting opgeworpen. Reeds heeft zich een militaire patrouille, vergezeld van den controleur derwaarts begeven. Vermoedelijk zullen, zooals ook ook in ons vorig blad reeds werd medegedeeld, een paar compagniën daarheen worden gezonden.

Van de Hoogvlakte. Aan hetzelfde blad ontleenen wij de officieele mededeeling dat de colonne Bleckman den 7en September via Sikeben en Boeloe-Nipis op de hoogvlakte en den 8en te Kabon Djahé is aangekomen. De bij Kabon Djahé aangelegde loopgraven en versterkingen en de daarachter gelegen heuvel werden genomen. De vijand trok in wilde vlucht weg, na vooraf de kampong Lingga in brand te hebben gestoken. Niettegenstaande onze troepen dadelijk die kampong binnenrukten en den brand trachtten te stuiten, werden 41 van de 55-huizen een prooi der vlammen.

Nog dienzelfden ochtend werd na korten tegenstand het nabijgelegen versterkte Lingga Djoeloe genomen. De vijand telde 15 à 20 dooden, het aantal gewonden is nog onbekend. Aan onze zijde werden eenige fuseliers gewond.

Serbakti, het landschap Peran en de meeste vijandelijke dorpen aan de overzijde der Laoe Biang lieten den ass.-res. Westenberg weten, dat zij van verder verzet wilden afzien. Den hoofden werd te kennen gegeven, dat zij persoonlijk hun opwachting moesten maken.

Ook Lingga Djoeloe werd in den nacht van 9 op 10 September vermoedelijk door vijandelijke lieden in den asch gelegd.

Onzerzijds telden wij voor Lingga 13 gewonden, allen door rantjoes, behalve een inl. fuselier, die een schotwond opliep; voor Lingga Djoeloe hadden wij 4 gewonden.

De vijand liet bij Lingga 5 dooden, bij Lingga Djoeloe 12 dooden in onze handen; ook een 50-tal geweren.

Zoutmonopolie ter Oostkust. Het voorstel is door de regeering gedaan tot invoering van het zoutmonopolie ter Oostkust van Sumatra.

Naar aanleiding hiervan schrijft de *Deli-Ct* niet te kunnen gissen welke redenen de regeering er toe leiden om, tegen den wensch van het gewestelijk bestuur ter Oostkust van Sumatra, het zoutmonopolie te willen invoeren.

Wel heeft het blad vroeger gehoord van een plan aan generaal van Heutsz toegedicht, om de bevolking van Atjeh te helpen aan een nieuwe bron van inkomsten door daar een gouvernements briquetten-zoutfabriek optërichten, welke zou voorzien in de behoeften, o. a. van de Oostkust, maar acht het niet aannemelijk, dat de nieuwe gouverneur-generaal reeds nu zijn invloed heeft doen gelden in een richting als door het regeeringsvoorstel aangewezen.

De koffie- en suikerprijzen blijven vrij goed; men had slechts op 28 cent per half kilo koffie gerekend, terwijl er $31\frac{1}{2}$ cent voor werd besteed.

Voor flinke hoeveelheden suiker uit den volgenden oogst wordt nu f $3\frac{3}{4}$ betaald; een enkele partij muscovados ging reeds tot f 7. Gaat het zoo door, dan wordt 1905 een nog beter jaar dan 1904.

Landbouwdepartement. Aan den chemicus bij de 8e afdeeling van 's lands plantentuin, Dr. E. C. I. Mohr, zal worden opgedragen zich naar Nederland en Amerika te begeven voor zijn voorbereiding voor de betrekking van chef geoloog bij het departement van landbouw.

Het te kort aan ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur. Was er, volgens het *Bat. Nbl.* sprake van eenige der in het laatste groot-ambtenaars-examen geslaagden bij de departementen van binnenlandsch bestuur en financiën te plaatsen, thans is het voorstel gedaan allen in aanmerking te brengen voor een aanstelling op de buitenbezittingen. Onder de candidaten zijn er, bestemd om op Java geplaatst te worden en deze zullen niet langer dan noodig is op de buitenbezittingen blijven.

Officieren van gezondheid. Door de regeering is bepaald dat de officieren van gezondheid, die eervol uit hun betrekking zijn ontslagen, de bevoegdheid hebben tot de uitoefening van de geneeskundige praktijk in haar vollen omvang in Ned.-Indië.

Spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra. De ingenieur van den waterstaat A. A. Meijers bestrijdt in het *Soer Hbl.* de meening dat:

I. Emigratie van de overbevolking van Java dit eiland afdoend uit zijn economischen crisis kan redden en de hiervoor meest aangewezen streken zijn de nabijgelegen residenties van Zuid-Sumatra, waar de bevolking schaarsch en de bodem vruchtbaar en rijk is.

II. Het emigreeren der overbevolking van Java naar Zuid-Sumatra wordt slechts afdoend door den aanleg van spoorwegen mogelijk gemaakt.

In de ongunstige verhouding tusschen productie en bevolkingstoename, zal, zegt de heer Meijers, men nooit een afdoende verbetering kunnen aanbrengen, als men er niet in slaagt de Javanen zelf te veranderen tot een volk energiek genoeg, om zijn eigen economischen strijd uit te vechten.

Men zal 't moeten hebben van de agrarische wetgeving, van het onderwijs, de afschaffing van onbetaalde diensten, de verbetering der desa-politie en dergelijken en dan zal tevens door meer direct werkende geneesmiddelen in den nood der eerste tientallen van jaren moeten worden voorzien. Deze zullen rechtstreeks moeten ingrijpen in het materieele, wat niet zoo ongewis is als in het volkskarakter.

Volgens schrijver kan het tijdelijk herstellen van het verbroken evenwicht in de javaansche staathuishouding in twee richtingen plaats hebben.

1e. Men poogt de bevolkingstoename te beperken;

2e. Men poogt de productie te vermeerderen. Emigratie door middel van een spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra behoort onder 1. In de tweede rubriek behooren: nieuwe uitbreiding van de *irrigatie met verbetering der afwatering* en het in toepassing brengen van cultuurverbeteringen; aansluiting van nog onontgonnen streken op Java door middel van karrewegen met de spoorlijn of een havenplaats; bevordering van de visscherij; tijdelijke staatshulp aan europeesche en inlandsche industrieën en dergelijken.

Schrijver vindt hoegenaamd geen reden om aan emigratie uit Java door middel van een spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra de voorkeur te geven boven andere hulpmiddelen, door er in een twintigtal jaren een som aan te besteden, die de toepassing in het groot, van elken anderen maatregel finantieel onmogelijk zal maken.

Bovendien berekent hij dat de emigratie, die, bij uitvoering van de sumatraansche spoorwegplannen ontstaan zou, naar alle waarschijnlijkheid slechts bescheiden en lang niet afdoende zou wezen.

Er is dan ook nog geen onderzoek ingesteld naar de vraag of spoorwegaanleg de immigratie beter in de hand zal werken dan andere openbare werken. En dit is geen opvatting, die men à priori behoeft aan te nemen. Legt men gewone wegen aan, normaliseert men rivieren en herschept men in de buurt van deze op staatskosten bosschen in sawahs, dan bereikt men dezelfde factoren, die de immigratie bij de spoorwegen zouden veroorzaken. Ook dan ontstaat er een goede verbinding met Java en voor deze gouvernementswerken kan men ook duizenden javanen laten overkomen, terwijl daar meteen de sawahs voor de volksplanters geschapen zijn. Nog een voordeel van deze combinatie van werken is daarenboven, dat daarbij de te besteden gelden alle in het land zelf uitgegeven worden, terwijl bij spoorwegaanleg aan rails, bruggen, locomotieven enz. een groot deel naar Europa verdwijnt. Schrijver eindigt zijn opstel met er op te wijzen dat men, tegelijk met de uitvoering op voldoend ruime schaal van bevloeiïngs- en afwateringswerken, in het klein zou kunnen beginnen met spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra, daar waar dit voor immigratie het meest gunstig is, bijv. van Telok Betong naar het achterland.

Tuchtiging Mentawei. Blijkens het *Bat. Nbl.* heeft het flotilje vaartuig »Assahan« orders ontvangen om tegen den tienden September naar de Mentawei-eilanden te vertrekken, tot tuchtiging der bevolking wegens gepleegde onregelmatigheden, die ook na het verstrijken van het ultimatum voortduurden.

Klein land- en tuinbouwbedrijf. Door den directeur van B. B. werd aan alle dagbladen in N. I toegezonden eene in druk uitgegeven uitvoerige toelichting der »Regelen omtrent den afstand van grond en de verschaffing van geldelijken bijstand van staatswege tot uitoefening van *het kleine land- en tuinbouwbedrijf* door minvermogende Europeanen en met dezen gelijkgestelden.«

Blijkens *de Loc.* wordt omtrent de definitie »minvermogende Europeanen« enz. in de toelichting gezegd, »dat het begrip *minvermogendheid* voor de toepassing der bepalingen omtrent het klein landbouwbedrijf niet met angstvallige bekrompenheid te beperken was tot *behoeftigen*, tot personen, die op den steun der openbare liefdadigheid aanspraak zouden kunnen maken; doch in meer uitgebeiden zin zijn daaronder mede te verstaan: *personen van een gering geldelijk vermogen*, als gewezen landsdienaren en dergelijken, wien zoo mogelijk aldus een middel tot verbetering hunner levensomstandigheden wordt verschaft. Dat evenmin in het andere uiterste zal mogen worden vervallen, door ook meervermogenden in het genot der aangeboden voordeelen te stellen, volgt reeds uit de strekking der voorzieningen zelve.

Immers, waar in 't algemeen daarmede wordt beoogd bestrijding van het *pauperisme* onder de ingezetenen van

---

beloond moge worden. Hij wist in zijne wijsheid, dat er vele wegen ten hemel leiden; dat een ieder er door zijn eigen poort binnen kan gaan; maar«, besloot hij met verandering van stem en een diepen zucht, »ik wilde, dat het den god behaagd had, wat verder van het water te rusten, want in het regenseizoen wordt het heilige beeld met modder bedekt en hebben wij heel wat moeite om dien weg te ruimen en alles weer schoon te maken. Ook trekt de vocht der rivier in mijn beenderen en veroorzaakt pijn en stijfheid.«

Op dit oogenblik naderden een paar toevallige bezoekers eerbiedig het heiligdom en lieten hun geldoffers op het roode beeld glijden, waardoor het verhaal van den priester werd afgebroken, want, zijn plicht indachtig, begon hij dadelijk het gewijde water te sprenkelen en loftiederen te zingen.

De rosse gloed der ondergaande zon verhoogde de levendige kleur van het beeld en gaf een karmozijnen weerglans aan de groote, spiegelglazen oogen. Vleermuizen begonnen door de schemerlucht te fladderen; kraanvogels en steltloopers brachten valsche geluiden voort, terwijl zij langs den waterkant hun avondmaal van kleine vischjes zochten. De wind was gaan liggen en het door den neus gezongen lied van den ouden priester weerklonk schel en helder door de stille, zoele lucht. Kleine Paul zat droomerig stil, met de onwereldsche, geheimzinnige uitdrukking in zijne oogen, welke aan het Oostersche ras zoo eigen is. Instinctmatige aantrekkingskracht en het besef van over-oude gewoonten vervulden zijn ziel met eene kalme tevredenheid; ofschoon hij zelf niet zou weten te zeggen waarom, voelde hij zich hier, in deze omgeving, gelukkiger dan thuis, waar hij onwillekeurig heen en weer geslingerd werd tusschen Oostersche en Westersche gebruiken.

Nauwelijks hield Baba-jee's gezang op, of men hoorde een zacht belletje weerklinken binnen de muren van het fort; Paul stond op en riep: »Hoor, vader, daar gaat de bel van den Siwa-tempel. Neem mij mee naar binnen en laat mij den nimmer afstervenden vijgeboom zien, die, zooals men zegt, daar reeds was, toen de tempel werd gebouwd. Kom, — ik durf niet alleen — en zou toch zoo graag naar binnen gaan«. Hij trok ongeduldig den ouden man bij de hand, die onder hevig gesteun opstond en zijne stijve gewrichten in beweging bracht. Paul plukte een ruiker goudsbloemen als offerande, en hand aan hand stapten zij daarna samen door het mulle zand naar een kleinen ingang van de vestingmuren, welke gedurende de jaarmarkt open wordt gezet voor de pelgrims, die hulde wenschen te brengen aan het zinnebeeld van Siva, en den wonderbaren vijgeboom bezichtigen.

Zij beklommen den donkeren, hellenden ingang; het kind omklemde stevig de vingers van den priester en hield, uit spanning, zijn adem in; daarna daalden zij een paar uit ruwen steen gehouwen treden af, welke leidden naar een langen, onderaardschen gang, verlicht door katoenen pitten, drijvende in bakjes met olie, die in nissen van de muur waren geplaatst en een walmend, vettig schijnsel afwierpen. Deze gang liep uit op een vierkante, overwelfde ruimte, waar twee fakirs in gepijns verzonken zaten voor een steenblok, dat glom van de zalvingen met olie en boter. Daaromheen lagen hoopjes geld en ruikers bloemen verspreid.

»Ontbloot je voeten — verontreinig het godsverblijf niet«, herinnerde hem de Baba-jee, waarop Paul haastig zijn schoenen uittrok. Een der fakirs stond langzaam op; hij was afschuwelijk mager en een paar losse haarvlokken hingen aan weerszijden van zijn aangezicht. Hij wisselde een groet met den binnentredenden priester, die hem uitlegde, dat het kind den vijgeboom wenschte te zien.

»Ziedaar!« zeide de fakir naar den hoek wijzende; wat Paul daar zag was niets anders dan een wortelloozen boomstronk met eenige verdorde bladeren er aan, die tijdens de jaarmarkt, dus drie maanden geleden, frisch waren geweest. Dit moest denzelfden boom verbeelden, die hier reeds sedert de stichting van den tempel gestaan had — alleen schandelijk ongeloovigen hielden 't er voor, dat hij heimelijk ieder jaar door de priesters werd vernieuwd.

Zij toonden Paul een vierkant gat achter den vijgeboom en vertelden hem, dat dit de opening was van een gang, die den tempel verbond met een heilige stad, wel honderd mijlen van daar verwijderd; hij hoorde ook, dat enkele dagen te voren., de god het heiligdom bezocht had, in den vorm van een adder (*Cobra*); dat die er nu nog wel kon zijn en men dus omzichtig moest wezen bij het neerzetten van zijn voeten. Hierop keek hij angstig rond en kreeg onwillekeurig reeds een gevoel, alsof zich iets om zijn teenen kronkelde, maar hij stelde zichzelf gerust met de gedachte, dat naar alle waarschijnlijkheid de god toch wel op zou passen, niet vertrapt te worden.

»Geef je offerande, kleintje« sprak de Baba-jee; »bloemen hebt ge in de hand en hier is een zilveren munt, dien ge geven kunt«.

»Ik heb nog een geldstukje in mijn zak«, zeide Paul gewichtig, »dat offer ik ook.«

Hij maakte een eerbiedige buiging voor het beeld en legde de munten en den ruiker goudsbloemen er bij neder. Daarna keek hij schuw rond, terwijl de heilige mannen met elkander fluisterden en het zwarte oppervlak van het zinnebeeld van Siwa aldoor glinsterde in het vage licht der olielampjes.

Het kind voelde zich slaperig, de vochtige glans van den steen hinderde zijn oogen; de bedompte lucht, het gegons der fluisterende stemmen en de sterke geur van sandelhout en wierook bedwelmden hem, langzamerhand viel hij van vermoeienis met zijn rug tegen den natten muur gehurkt in slaap. Toen de priesters wat luider begonnen te spreken, schrok hij wakker, en hoorde hen een zegenbede prevelen; hij voelde, dat men iets nats op zijn voorhoofd legde, waarop Baba-jee tot hem zeide: »kom, kind, nu zijt gij ingezegend, op je voorhoofd hebt ge 't teeken, dat ge in den tempel uw gebed hebt gedaan«.

Paul stond, verschrikt rondkijkende, op. Met de hand langs zijn voorhoofd strijkend, voelde hij daarop het kasteteeken van sandelhout en asch. Hij haalde diep adem en trachtte zichzelf te overmeesteren, doch barstte in tranen uit. Al huilende, werd hij behoedzaam door den ouden priester, die hem kalmeerend toesprak, door den gang naar het daglicht geleid; aan den oever der rivier zagen zij de baboe onrustig heen en weder loopen, in schelle toonen den naam van het kind roepende. Zij holde naar hen toe, haar sarong fladderde in den wind, de zilveren ringen om hare enkels en polsen rinkelden, haar gelaat was verwrongen van angst en een stroom van scheldwoorden brak uit haar mond los.

Opeens hield zij zich in, staarde het kind in 't gelaat, neigde zich en keek eerbiedig vragend den ouden Brahmaan aan, die den jongen zachtjes naar haar toe duwde. »Ga, mijn kind«, zeide hij: »Ga met de baboe mee. Wellicht komt ge weer — zoo niet spoedig, dan misschien later — maar als de goden u noodig hebben, zult ge gehoorzamen«.

Hij sprak een zegenbede over Paul's hoofd uit, en ging langzaam naar het heiligdom van Hanuman terug; en het kind, dat hard met de baboe mee moest loopen, keek dikwijls om naar de gebogen gestalte, totdat deze achter de muren van het fort verdwenen was.

»Kom, kindje, gauw«, zei de baboe, »'t is al laat en de knecht wacht met de pony op den weg. Mevrouw zal boos wezen, dat wij zoo lang weg zijn gebleven, en wij moeten niet naar de woning van Bibi Jahans teruggaan, maar regelrecht naar huis«.

Paul was nog geheel onder den indruk van den plotselingen overgang uit het duister van den tempel en van zijn eigen ongewone gemoeds-aandoening. Hij reed zwijgend tot aan het huis der Jahans, waar de olielampen reeds brandden, want het begon avond te worden.

Mevrouw Vereker zat alleen in de kamer, toen haar zoon binnenkwam, zwak op zijn dunne beentjes staande en klagende over vermoeidheid. Zij keek even van haar roman op.

»Kom bij Mama, liefje«, zeide zij teeder, maar toen het kind naar haar toe kwam geslenterd, gaf zij een gil.

»Wat heb je op je gezicht? Waar ben je geweest?«

Paul wreef met zijn handje langs 't nu opgedroogde merkteeken op zijn voorhoofd en keek naar het beetje poeder, dat daardoor op zijn vinger kwam. En, zijn afkomst getrouw, jokte hij er in vlot Hindoestansch op los:

»Ik ben nergens anders geweest, dan bij overgrootmoeder.«

»En heeft zij dit teeken op je voorhoofd gemaakt?« vroeg mevrouw Vereker bits.

»Ja, natuurlijk«, zeide het kind, wel wetende, dat hij zichzelven en de baboe een standje op den hals zou halen, door van zijn bezoek aan den tempel te reppen. Daarop riep hij de baboe, die in de galerij achtergebleven was.

»Heeft de Bibi dit teeken niet op mijn gezicht gemaakt?« vroeg hij, en deze knikte toestemmend. »Zij had koorts, en omdat zij er plezier in had, liet ik haar begaan. Zij was zóó ziek, dat zij buiten kennis was, en ik denk«, voegde hij er nadenkend aan toe, »dat zij wel spoedig dood zal gaan«.

»'t Is te hopen«, riep mevrouw Vereker heftig, »zij zou een echten inlander van je maken. 't Is al te erg! Als ik mijn zin had gehad, dan zou je nu bij de Jardines geweest zijn, die je hun geld en hun titel na zouden laten en een grooten mijnheer van je maken. Nu, groei je op tot een halfbloed, net als wij allemaal«, zeide zij bitter, »en ik kan er niets aan doen! Ga naar bed, en zorg, dat de baboe het vieze, inlandsche merkteeken van je gezicht afwascht.«

(*Wordt vervolgd.*)

ADVERTENTIËN.

genoemden landaard, zij 't niet louter bij wijze van armenzorg, doch mede in ruimeren preventieven zin, spreekt 't van zelf, dat voor in werkelijk onbekrompen omstandigheden verkeerende personen die maatregelen niet getroffen zijn.»

Flores. Uit Batavia wordt aan de *N. R. Ct.* geseind dat de »Gelderland« en de »Mataram« de stranddessa's van Zuid-Flores gaan tuchtigen.

Hyangplateau. Het comité, dat zich sedert geruimen tijd bezig hield met de voorbereiding der plannen voor de oprichting en exploitatie van een gezondheids- en ontspanningsoord op de Hyangplateaus op Java (residentie Besoeki en Pasoeroean) is thans definitief als volgt samengesteld: mr. P. C. Bloys van Treslong Prins, voorzitter; J. M. Schmitz, secretaris, en C. J. van Griethuijsen; terwijl als medisch adviseur aan het comité is verbonden dr. F. J. Soesman, allen te 's Gravenhage.

Het comité wenscht deze zaak, gesteund door de meest gunstige gegevens, rapporten, beschouwingen enz. van Dr. J. Groneman, van den ass.-resident van Gennep en anderen en niet het minst door het verslag der regeerings-commissie, nu met kracht ter hand te nemen.

Landbouwcrediet. Door de regeering is machtiging verleend om aan de Soekapoera Hulp-, Spaar- en Landbouwcredietbank tot wederopzeggens toe uit te keeren eene maandelijksche tegemoetkoming in de kosten van het beheer van *f* 70, mits de vereeniging zich onderwerpe aan blijvend toezicht van regeeringswege op de aanwending dezer tegemoetkoming en in 't algemeen op al haar operatiën en binnen zes maanden na afloop van elk boekjaar aan de regeering een omstandig verslag uitbrenge nopens het gevoerd beheer, onder overlegging van balans-, winst- en verliesrekening. Ten slotte mogen in het huishoudelijk reglement geen veranderingen worden gebracht buiten medewerking van den met het regeeringstoezicht belasten hoofdambtenaar.

Doorgangshuizen voor onverzorgde kinderen. Naar aanleiding van het door den godsdienst-leeraar J. van der Steur ter sprake gebrachte kwaad, dat vooral voor minderjarige meisjes voortvloeit uit het niet tijdig vervullen van opengevallen voogdijen, is door den directeur van justitie het denkbeeld overwogen aan de regeering in overweging te geven om inrichtingen in het leven te roepen, w. i. onverzorgde weezen en kinderen van europeesche afkomst ten spoedigste voorloopig opgenomen zouden kunnen worden en waarin zij voeding, kleeding, verpleging en onderwijs zouden ontvangen totdat een voogd benoemd is, die zich hun lot aantrok of eenige liefdadige vereeniging zich met hen inlaat.

De regeering heeft dien directeur uitgenoodigd dit denkbeeld nader te overwegen en in behandeling te willen nemen.

Daarom is door hem een circulaire aan alle hoofden van gew. bestuur rondgezonden, met verzoek ter zake de noodige inlichtingen te willen verschaffen en een nominative opgave te willen bezorgen van alle verlaten en onbeheerde kinderen van europeesche afkomst in hun gewest, waaronder alleen te verstaan zijn de kinderen, die geen onderkomen hebben.

Beperking van gelijkstelling met Europeanen. *Het Bat. Nbl* deelt mede dat de hoofden van gew. en pl. zijn uitgenoodigd bij het doen van voorstellen tot gelijkstelling van inlandsche en chineesche christenen met Europeanen, niet alleen vooraf te doen onderzoeken of zij voldoende de hollandsche taal verstaan en schrijven, doch ook en vooral of zij na die gelijkstelling een voldoend middel van bestaan hebben om hun stand als Europeaan verder op te houden.

West-Indische Berichten.

Curaçao. Naar aanleiding van ons artikel betreffende deze kolonie in ons nummer van 11 Augustus ll., dat door de *Vrijmoedige* met 'n waardeerend woord in zijn geheel werd opgenomen, merkte de *Amigoe di Curaçao* op, dat men in Holland niet denken moet, dat er reeds veel in de kolonie op landbouwgebied gedaan werd. Er is, zegt 't blad, met dat alles slechts een begin gemaakt.

Hoewel het blad onmiddellijk hierop laat volgen: »Wij gaan echter zeer gaarne samen met het *K. W.*, waar het meent onderscheid te moeten maken tusschen stad en buitendistricten, Curaçao en de overige eilanden", gelooven we niet, dat de *Amigoe*, na hetgeen zij uit ons artikel overnam, kan bedoeld hebben die opmerking tot ons te richten.

Juist, omdat we hier aan het beginpunt staan van een nieuw en nuttig bestuursstreven, om den »kwijnenden« landbouw op te beuren, de bevolking te redden uit »bangen nood", een eind te maken aan de »verwaarloozing der landbouwbelangen«, hebben we indertijd gemeend front te moeten maken tegen 'n poging om dit begin weêr af te breken, ter wille van een speciaal belang, welks behartiging evenwel zeer goed kan samengaan met die van andere koloniale interessen.

Onder deze neemt ook de industrie eene plaats in en we ontleenen aan de *Amigoe*, dat men onlangs op de plantage Waterloo van de familie de Windt tot de ontdekking moet gekomen zijn van den grooten rijkdom eener ozokeriet-mijn, wier aanwezigheid op genoemde plantage echter reeds 'n twintig jaar geleden, toen professor Martin het eiland bezocht, was geconstateerd.

»Uit Amerika en Holland werd reeds een bod gedaan, en op het oogenblik is men in besprek met iemand in België.»

Moge de kolonie meer plezier beleven van de ozokerietmijn van Waterloo dan van de phosphaat-mijn van Santa-Barbara.

Met betrekking op de quaestie tusschen den engelschen concessionaris van laatstgenoemde mijn, Godden en het koloniaal bestuur, welke nu langs diplomatieken weg wordt behandeld, schreef de *Wekker* het volgende:

»De zaak van den engelschen onderdaan, den heer John Godden, betreft de gronden, die hem op Aruba in concessie zijn verleend voor de uitoefening van den landbouw, welke gronden, waarvoor hij trouw elk jaar pacht betaalt, door de »Aruba Phosphaat Maatschappij« in exploitatie zijn genomen, doordien er phosphorzure kalk op voorkomt, zoodat zij ongeschikt voor den landbouw zijn geworden, en de heer Godden zich in zijne rechten te kort gedaan beschouwt. Het gouvernement beweert, dat de op genoemde gronden ontdekte phosphorzure kalk tot het rijk der delfstoffen behoort en het dus het volste recht op de ontdekte mijn heeft. De heer Godden daarentegen houdt staande, dat de ontdekte stof geen delfstof is en de gronden, die hij in exploitatie heeft, onrechtmatig worden geëxploiteerd. Nu de zaak in handen is der engelsche en nederlandsche regeering, is het te hopen, dat zij moge worden opgelost op een wijze, die alleszins in overeenstemming is met recht en rechtvaardigheid«.

En Curaçao's ingezetenen wenschen voor zich en de overige eilanden der kolonie het recht, om te genieten van de schatten van den bodem, die Mr. Godden, bij wijze van millionnairs-liefhebberijtje maar liever onder den grond zou willen zien blijven.

Hopen we, dat het der nederlandsche diplomatie gelukken moge de engelsche regeering te overtuigen, welk 'n onhebbelijk factuurtje het bestuur in de kolonie haalde bij het verleenen der concessie van Santa-Barbara, en dat Johnny in deze zaak ten minste zijn, voor de kolonie reeds zoo onzalig gebleken wil niet zal weten door te drijven.

We hopen, maar vreezen tegelijk. Hoog gespannen zijn dus onze verwachtingen ten deze niet.

Dat kan evenmin gezegd worden, wat de landbouw-inspectie aangaat, betreffende de katoen-cultuur in de kolonie. Officieel is toch ter kennis gebracht van belanghebbenden op Curaçao, Bonaire en Aruba, dat door den inspecteur van den landbouw in West-Indië nader er op gewezen wordt, dat het, met het oog op het twijfelachtige van het resultaat, niet gewenscht is, dat proeven in het groot genomen worden, en het niet in het belang van den proefnemer zelf moet geacht worden, dat door hem meer dan ½ acre als proefveld wordt aangelegd.

Suriname. Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij de aandacht vestigden op de proeven, te Parijs genomen met het drogen van bananen. Uit de jongstleden met de mail aangebrachte *Onze West* blijkt, dat nu ook in Suriname in den laatsten tijd door eenige personen proeven worden genomen met het drogen van bacoven.

Aan iemand uit Duitschland, die tijdelijk te Paramaribo vertoeft en zich voor de zaak interesseert, zijn monsters van gedroogde bacoven afgestaan, die door hem naar Europa zijn gezonden.

Zooals men zich herinneren zal, geschiedde bij de parijsche proeven het drogen langs machinalen weg. Bij de jongste proef te Paramaribo zijn de vruchten in de zon gedroogd. Zoo op 't eerste gezicht, schreef *Onze West*, maakten zij 'n goeden indruk. Proeven zullen echter nog moeten uitwijzen, of wellicht machinale drogerij beter voldoet, en tevens moeten aantoonen, welke bacove-soorten zich het best voor deze bereiding leenen.

Met het oog op mogelijke belangstellenden in deze materie onder onze Oost-Indische lezers ontleenen we aan een schrijven uit Commewijne aan de *Surinamer* het volgende omtrent een, der door *Onze West* bedoelde proeven:

»De heer A. Fernandes, geneesheer te station Frederiksdorp, neemt reeds eenige weken proeven met het drogen van „*Banana-Bacove*" — de reuzen boomsoort — en hij is volkomen geslaagd.

Die proeven deed hij op verschillende wijzen, t. w. overlangs gesneden, dwars gesneden schijven enz. De dwars gesneden schijven smaken overheerlijk en zien er aantrekkelijk uit. F. heeft ze ook verpakt in blikken doosjes, ter verzending naar Europa. Tusschen iedere rij ligt een velletje papier. De verpakking is keurig netjes uitgevoerd. Bij den eersten oogopslag lijken die schijfjes op vijgen — wij kunnen ze gerust doopen met den naam van „Bacovevijgen."

Wanneer die Bacovevijgen goed in Europa mochten komen, zal men dáár werkelijk gaan denken, dat zij geconfijte vruchten zijn, naar reden van het groote suikergehalte welke die bacoves bezitten. Ik geef u de verzekering echter, dat al die suikerdeelen van de bacove zelve zijn.

De heer F. is thans bezig om die proeven op uitgebreide schaal te nemen. Hij heeft van invloedrijke mannen bestellingen gekregen, die gaarne „monsterkistjes" naar het buitenland willen zenden, o. a. koopman ter Laag en Dr. van Hall. Laatstgenoemde vindt de proef voor de kolonie van zeer belangrijken aard.

Het is wel jammer, dat er zoo'n gebrek aan banana-bacove is. Met groote moeite kon de heer P. M. Nahar enkele bossen opkoopen voor den heer F. ad 60, 50 45, en 30 cts.

De banana-bacove wordt zooals nu gebleken is, ten koste van de appel-bacove, verwaarloosd. De laatstgenoemde soort is thans bij duizenden bossen voor enkele centen verkrijgbaar en wordt „waardeloos" genoemd; doch ook met deze soort wil de heer F. een proef nemen. Slaagt hij er in, dan kan de kolonie dadelijk door de nu „waardelooze" appel-bacove een bron van inkomsten verkrijgen.

De kosten zijn:

Voor het 1e jaar (zeer royaal genomen):

a. Vellen etc. f 20.— (kappewerie); 2 kl. tr. delven f 10.	= f 30.—
b. 528 gaten f 5.28; 528 plantsoenen à 10 ct. f 52.80	= f 58.08
c. plantsoenen vervoeren, aandragen en gaten vullen	= f 2.40
d. dito planten f 2.64; 4 maal wieden à f 6 = f 24.	= f 26.64
e. 18 maal bacove kappen à 60 ct.	= f 10.80
f. Transporteeren naar Paramaribo 528 bossen à 10 cts	= f 52.80
Het 1e jaar v. 1 akk. totaal uitgaven . . .	= f 180.72
Opbrengst 528 bossen bacoves à 50 ct. . .	= f 264.—
Winst na aftrek van de uitgaven.	= f 83.28

In het 2e jaar vervallen de uitgaven vermeld in *a*, *b* *c* en een gedeelte van *d*. Het wieden wordt alsdan f 3.— per akker 2 à 3 maal per jaar en er komt bij het disselen van 8 rijen bacoves à 80 cents. = f 6.40 per jaar, en zoo vervolgens p.m. 10 jaar achtereen. — Bovenstaande berekening is bestemd v. d. Kleinen Landbouwer, die zelf geen veldarbeid kan verrichten."

Onze West deelde verder mede, dat eenige monsters van in Suriname geteelde rameh per hollandsche mailboot naar Europa zijn verzonden.

De planters blijkens dus niet voornemens om bij de pakken te gaan zitten, maar steken de handen uit de mouw, om te trachten het nu over 'n anderen boeg te gooien, nu de cacao hun in den steek laat.

Met instemming lazen we dan ook het betoog in de *Paramaribo* voor aan den grooten landbouw te verstrekken gouvernementssteun. Waar de elementen voor den wederopbouw van den grooten landbouw teekenen geven van deugdelijke levenskracht, kan het zeker op den weg van het bestuur geacht worden, om bij dien opbouw 'n handje te helpen. Want mochten vorenbedoelde proeven door den huidigen precairen financieelen toestand de meeste ondernemingen falen, dan zou zeer zeker door de vernietiging van den grooten landbouw een nagenoeg onherstelbare ramp voor de kolonie worden in het leven geroepen.

Het is 'n opmerkelijk verschijnsel hoezeer nagenoeg alle belastingen beneden de raming blijven, en onderscheidene middelen aanvankelijk geringere opbrengsten aantoonen dan in 1903 het geval was, en zulks niettegenstaande de spoorwegaanleg aardig wat geld in de kolonie bracht; maar de krulloten- en andere ziekten zijn het land blijkbaar op heel wat meer te staan gekomen.

Wanneer er in Suriname toch ook maar eens 'n Inini ontdekt werd. Maar zelfs de goudbelasting bleef in de eerste zeven maanden van dit jaar beneden de raming.

INGEZONDEN.

Bevloeiing en Waterkracht.

Hooggeachte Redactie,

In het maandelijksch overzicht van brochures, tijdschrift- en dagbladartikelen van „De Indische Gids" over October wordt de aandacht gevestigd op een artikel in 't *Algemeen Handelsblad* van 29 Augustus jl. handelende over 't verleenen eener vergunning tot onderzoek naar 't verkrijgen van waterkracht voor industrieële doeleinden (tractie van omnibussen, electrische verlichting) te Soerabaja, Semarang en andere plaatsen.

Eigenlijk is, uit hetgeen in „De Indische Gids" staat, op te maken, dat de concessie voor het gebruik dier waterkracht reeds zou zijn verleend en zulks alléén op grond van de verklaring van den Engelschen ingenieur Graham Gribble, vertegenwoordiger van het Engelsch-Amerikaansch „Java-Syndicaat": *dat uit de bovenrivieren van Java, zonder schade voor de irrigatie een overvloed van water kan worden afgeleid en dat men, zelfs in den drogen tijd voor Soerabaja en Semarang over eene hoeveelheid van 10000 paardekracht kan beschikken.*

Het *Handelsblad* maakte de opmerking, dat het nuttig aanwenden van de waterkracht op Java een dier takken van industrie is, waarvan de controle het allerminst in de handen van vreemdelingen behoort gelaten te worden, omdat geschillen over waterrechten tot moeielijkheden (internationale?) kunnen leiden. Mij komt dit bezwaar gering voor, omdat van vreemden geen sprake kan zijn, wanneer de maatschap, waaraan de concessie verleend wordt in Nederland of Nederlandsch-Indië is gevestigd. Wanneer onze eigen menschen geen energie of geen durf hebben, kunnen wij dat wel jammer, vinden maar wij mogen de vreemden niet weren.

Ik zou het echter een comble vinden, een ongehoord iets, dat men de beschikking ging geven over waterrechten op Java, zoolang men zelfs nog niet weet, hoeveel water men voor den landbouw op Java, nuttig zal kunnen gebruiken en waar men dat van daan zal halen! Zoolang er voor het watergebied, waarvan men zijn waterkracht verkrijgen wil, nog geen algemeen irrigatie-plan bestaat.

In plaats van aan dien heer Gribble de gevraagde concessie te verleenen, had men den man, die door zijne opnamen nu reeds zoo goed op de hoogte is van 't water, wat wij in 't Soerabajasche en 't Semarangsche hebben en van de hoeveelheid, die wij daarvan, zelfs in den oostmoesson voor de bevloeiing der velden best missen kunnen, een flink aanbod moeten doen om hem in Nederlandschen dienst te krijgen en hem dan dadelijk aan 't werk zetten, *eerst* aan de werken tot het verkrijgen van de maximum nuttige irrigatie en daarna, of misschien wel ook in verband daarmee, aan het verkrijgen der noodige waterkracht, waarvoor, als men ze heeft, de industrieelen zeker ruim betalen zullen.

In uw blad meen ik, vóór eenigen tijd, gelezen te hebben, dat reeds jaren geleden de aandacht der Indische Regeering op die groote voor de industrie zoo nuttige waterkracht in Java's bergen is gevestigd geworden. Zij zal toch zeker het onderzoek hiervan niet op dien Engelschen Consulting-Engineer hebben doen wachten?

Door bovenstaande beschouwing in uw blad op te nemen, zult u verplichten

Uw dw. dienaar,

Den Haag, 7 October 1904. Toekan Ayer.

Eene lezing in het Indisch-Genootschap.

Dinsdagavond 11 October had in het locaal van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage de, ook door dames druk bezochte, lezing plaats van den Assistent-Resident-titulair A. I. N. Engelenberg, die wij in ons vorig nummer hebben aangekondigd.

Over het algemeen zeer welsprekend en op duidelijken, krachtigen toon, gaf de voordrager den gedachtengang aan, die hem had geleid tot de hieronder volgende stellingen:

„Op Nederland is door de geschiedenis de verplichting gelegd te zorgen voor een harmonische ontwikkeling van de ontwikkeling van de volken van den Ned. Indischen Archipel.

De achteruitgang van de welvaart der Javanen is voor ons een waarschuwing om bij de ontwikkeling van de andere volken de fouten te vermijden, die op Java zijn gemaakt.

De voornaamste fout schijnt te zijn, dat wij den Javaan niet voldoende in de gelegenheid hebben gesteld zelfstandig zich te ontwikkelen.

Voor een gezonde, harmonische ontwikkeling is economische en administratieve zelfstandigheid een vereischte.

Aan inlandsche zelfbesturen is door het Regeeringsreglement autonomie gewaarborgd. Daarvan is nog te weinig een verstandig gebruik gemaakt.

Gelegenheid tot verstandige inrichting van autonomie doet zich voor in Midden-Celebes, waar tengevolge van het heerschen van primitieve toestanden nog grondslagen kunnen gelegd worden voor een harmonischen groei.

De inlandsche zelfbesturen, te vereenigen tot een federatie doen een beroep op Nederland om in de gelegenheid gesteld te worden door middel van een zelfstandig optreden, los van de centrale administratie, zich op te werken tot een hooge ontwikkeling.

De toestanden in Midden-Celebes, waar voortdurend onrust heerscht door oorlogen, koppensnellerijen, het brengen van menschenoffers, beletten op het oogenblik het volk om te komen tot hoogere ontwikkeling. Een krachtig beslist optreden van het N.-I. gouvernement wordt door de omstandigheden geboden.

De christelijke zending is van groote beteekenis voor de beschaving van het volk, dat Midden-Celebes bewoont, zoodat zij aanspraak mag doen gelden op steun van Regeering en particulieren."

Uit heerschzucht en hebzucht ontstond alle koloniaal bezit en dus ook het onze. Langzamerhand breidde het zich uit en verklaarden wij ons zelven tot voogd van een uitgestrekt grondgebied. Slechts op eigen voordeel bedacht, verwaarloosden wij echter de opvoeding onzer pupillen en beheerden de bezittingen niet in hun belang. Het reveil is echter gekomen en oordeelende, dat herstel der vroegere fouten boven onze krachten zou gaan, deed men het voorstel om een deel van ons bezit aan anderen over te doen. Spreker heeft echter vertrouwen in den ouden kloeken Hollandschen geest en als dit vertrouwen niet beschaamd wordt, dan acht hij ons volk sterk genoeg om de opvoeding en ontwikkeling van den ganschen Oost-Indischen Archipel voor zijne rekening te nemen, want het zijn geen millioenen schats die wij er moeten brengen, maar een wijs en degelijk bestuur, gesteund door intellectueele krachten en slechts arbeidende met de wet voor oogen, dat van nu af aan alle te nemen maatregelen slechts strekken moeten tot voordeel van het inlandsche volk, dat wij onder voogdij namen.

Dat op Java de welvaart schromelijk is achteruitgegaan werd door Mr. van Deventer onlangs op nieuw aangetoond. Ook hier was slecht beheer der bezittingen daarvan de oorzaak, doch naar sprekers overtuiging was dit meer nog, het feit: dat men den Javaan niet behoorlijk had opgevoed, hem alle zelfstandigheid had ontnomen.

Leering was hieruit te trekken, voor de Buitenbezittingen en de Indische Grondwet, het Regeeringsreglement wees den weg dien men volgen moet. Aan Inlandsche zelfbesturen wordt autonomie gewaarborgd, doch tot nu toe werd van die wijze bepaling nog te weinig gebruik gemaakt.

Spreker gaf eene schets van den nog hoogst inhumane opvattingen der Toradja's van Midden-Celebes, waar slavernij en menschenmoord tot de volksinstellingen en gebruiken behooren, doch geholpen door den invloed der Christelijke zending was het hem gelukt dat volk de eerste schreden te doen zetten op den weg die leidt tot een ordelijk volksbestaan Hij zou onder Europeesche leiding in Midden-Celebes zelfbesturen willen stichten, die door onderlinge federatie een krachtig rijk zouden kunnen vormen, vasal van Nederland, doch met eene eigene economische en administratieve zelfstandigheid, die tot groote welvaart van de bewoners dier streken zou leiden.

Krachtig en beslist moet echter de Indische Regeering te kennen geven, dat zij dien weg wenscht betreden te zien en den besten steun zal zij dan kunnen ontmoeten bij de christelijke zending mits deze zich voortbewege op den ingeslagen weg en mannen (en vrouwen) afvaardige, uitmuntende niet alleen door degelijke karaktereigenschappen maar ook door allerlei bekwaamheden, die tot het stoffelijk en geestelijk ontginnen van een oer-land noodig zijn.

Wij meenen te kunnen volstaan door aan onze lezers den indruk weer te geven, die de lezing op ons maakte. Ze verschijnt later in haar geheel in de handelingen van het Indisch-Genootschap.

Zoo zullen wij ook de niet onbelangrijke discussie slechts resumeeren. Men bestreed den spreker niet, maar vond hem in hooge mate idealist. Aan de mogelijkheid om in niet al te langen tijd menschen als de Toradja's tot zelfbestuur op te leiden werd getwijfeld. Mr. van Deventer had hem in een opzicht misverstaan, hij dacht dat spreker de opheffing van het „verknoeide" Java, wilde achterstellen bij de zorg voor de Buitenbezittingen. Met een kort woord, helderde de heer Engelenberg dit misverstand op en toonde nogmaals aan, dat hetgeen hij wenschte en reeds ten deele beproefd had, geen idealisme was, doch eene practische mogelijkheid.

Een krachtig applaus en eene warme dankbetuiging van den voorzitter konden hem de overtuiging schenken, dat een groot deel der aanwezigen het met hem eens was.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging »Oost en West"
in de maand September 1904.

Heer J. E. van Someren Brand,	Amsterdam,	f 1.50	lid.
Mej. C. W. Becking,	Bergen op Zoom,	1.50	»
Mevr. Ch. Elbers, geb. Rueck,	Buitenzorg,	2.50	»
Heer C. J. de Bruyn Kops,	Deventer,	1.50	»
» J. M. A. ter Beek,	»	1.50	»
» H. W. Bunschoten,	»	1.50	»
Mej. M. van Doornink,	»	1.50	»
Heer Mr. A. J. Dijckmeester,	»	1.50	»
Mej. H. J. G. Gantvoort,	»	1.50	»
Heer J. Hortsma Mulier,	»	1.50	»
» Mr. B. C. Nieuwenhuys,	»	1.50	»
» J. W. van Oostrom Meyes,	»	1.50	»
» J. van Terwisger,	»	2.—	»
» W. L. Varossiau Jz.,	»	1.50	»
» Baron W. H. F. van Heemstra,	»	1.50	»
» Mr. C. Vermeer,	»	2.50	»
» Mr. M. A. Doorninck,	»	1.59	»
» Mr. D. van Doorninck,	Diepenveen,	1.50	»
» Jhr. Otto Smissaert,	»	5.—	don.
» F. W. Kromhout,	's Gravenhage,	1.50	»
Mevr. M. S. S. M. F. van Vliet geb. Johse,	»	1.50	»
Heer M. H. C. Douwes Dekker,	»	2.50	»
» P. F. Helwig,	»	1.50	»
» J. W. Bosch,	»	1.50	»
» G. C. B. B. de Graeff,	»	10.—	»
» P. J. N. Dekker,	»	1.50	»
Mevr. Stutterheim geb. Moet,	»	1.50	»
Heer P. C. de Quant,	»	1.50	»
» G. van Rijn,	Gent (België),	2.50	»
» D. A. Doijer,	Gorinchem,	1.50	»
» W. F. G. Hendriks,	Maastricht,	2.50	»
» J. C. van der Belt,	Nijmegen,	1.50	»
» C. Spat,	Teteringen,	1.50	»
» W. Greve,	Utrecht,	2.—	»
» Prof. J. W. Muller,	»	2.50	»
» F. C. Gerth van Wijk,	Vollenhoven (Overijssel),	2.50	»
» H. Colijn,	Buitenzorg,	2.50	»

Mej. A. M. Gerth van Wijk, den Haag, is van gewoon lid f 2.50 donatrice geworden met eene contributie van f 5.

Aan Donat., Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat* 212, *den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. voor het Binnenlandsch Bestuur. Sept. 1904.

Verslag over de Temanggoengsche Hulp-, Spaar- en Landbouwcredietbank over het Tweede Boekjaar 1903. — Reglement voor de Dessaloemboengs in de residentie Cheribon, met Toelichting. — Een en ander over een proefaanplant van drijfrijst in Ambarawa, door L. J. Schippers. — Het idjon- en voorschotten-stelsel en het accapareeren van gronden der bevolking door H. Th. Kal. — Een reorganisatieplan [voor inlandsche ambtenaren], door Raden Soeria Nata Pamekas. — Kamerdebatten over de oprichting van een Departement van Landbouw in Ned.-Indië. — *Varia*: De politie en de particuliere landerijen. — Prijsvraag van het Koloniaal Museum over 1905.

Tijdschrift Bataviaasch Genootschap 1904 Afl. 3/4.

Aanteekeningen over Timor en Onderhoorigheden, 1668 tot en met 1809, met eene toelichting van J. de Roo van Alderwerelt. — De vâhana's van het Brahmaansch en Boeddhistisch pantheon, door J. Knebel. — Nota betreffende de Atjèhsche goud- en zilversmeedkunst, door T. J. Veltman (met platen). — Corrigenda in het Extract uit een verslag der Noord Nieuw-Guinea expeditie, door P. E. Molenburgh (zie dl. 47, bl. 168—188). — Iets over eene oude wijze van lijkbezorging op Java. Mededeeling van R. A. Kern.

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 October 1904.

Iets over Mentawei, III, door J. S. de H. (met ill.). — Suriname in woord en boeld, II, door Dr. H. van Cappelle (met ill.).

Weekblad voor Indië No. 19.

Een merkwaardig feit uit het plantenrijk, door Dr. J. Groneman (met plaat). — Prof. Dr. M. Treub, door M. (met portret). — Het Tjioko-feest der Chineezen, door J. E. Jasper (met afbeeldingen). — Nieuwste sprookjes uit het morgenland door W. van Delft. — De indische woorden en de hollandsche lexicographie, door T. P. H. Prick van Wely. — Den onderdrukking van de opstand in het Boven-Kapoeasgebied (met kaart). — Enz,

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani